

KAFKASYA

(DER KAUKASUS)

Millî İstiklâl Mefkûresini Yayar Aylık Mecmua

Mes'ul Müdür: A. KANTEMİR

No. 17

Aralık 1952

Fiatı DM 1.-

İçindekiler:

Kafkasya konferansı	1
Umumi Kafkasya siyasetinin ana hatları M. E. Resulzade	4
Hürriyet ve istiklâl uğurunda müsterek cephe R. Gabaşvili	7
<u>Davamız haklıdır</u> Mahmut Aslanbek	9
Bu günün ve yarının meseleleri Mirza Bala	13
Azerbaycan'da fikir hareketleri S. Tekiner	17
Kafkasya konferansının neticeleri	21
Ukrayna teşekkülleri ve Amerikan Komitesi	27
Muhtelif haberler	30

MÜNCHEN

Kafkasya

(Der Kaukasus)

Millî İstiklâl Mefkûresini Yayar

Aylık Mecmua

Her ay üç dilde çıkar:

Türkçe, İngilizce ve Rusça

Mes'ul Müdür: A. KANTEMİR

İdarehane adresi: München 8, Steinstr. 40

2 nci yıl

Aralık 1952

No 17

Kafkasya konferansı

Bu ayın ortasında, Münih'te, Kafkasya Cumhuriyetlerinin belli başlı siyasi teşekküllerinin iştirakile konferans vukubulmuştur. Bu konferansın, dünyanın muhtelif memleketerine dağılmış bulunan kalabalık Kafkasya emigrasyonunun hayatında, en parlak ve en önemli bir hâdise teşkil ettiğine şüphe yoktur.

Konferansa, Türkiye, Fransa, İngiltere, Almanya ve diğer memleketlerden gelen, Millî Azerbaycan Merkezi, Haricte Gürcüstan Millî Siyasî Merkezi ve Şimalî Kafkasya Millî Komitesi delegasyonları iştirak etmişlerdir.

Yalnız Ermenilerin yokluğu göze çarpıyordu. Ermenilerin başta gelen "Daş-naksyutun" partisi, konferansa iştiraki kabul ettiği halde, son dakikada, konferansın tehirini rica etti. Fakat delegasyonlar artık toplanmağa başladıkları için, Ermenilerin bu ricasını is'af etmek maalesef kabil olmadı.

Kafkasyanın gerçek kuvvetlerini birleştiren bütün bu mevzu bahis teşekküller, Kafkasya Cumhuriyetleri istiklâlinin kayıtsız şartsız müdafileri olup, eskiden beri Sovyet hükûmetine karşı yaptıkları amansız mücadeleleriyle temayüz etmişlerdir.

Konferansın toplanması çoktan bekleniyordu; fakat, pratik karakterde bazı müşküller, tahakkukunu geciktiriyordu. Muhtelif memleketlerde yaşayan delegelerin, bulundukları memleketlerde bağlı oldukları işler, formaliteler ve başka vaziyetler uzun yolculuğa çıkmalarına mani oluyor ve hepsinin aynı günde toplanmalarını temin etmek büyük güçlükler arz ediyordu.

Konferans çalışmaları, Kafkasya Cumhuriyetlerinin istiklâli ve demokratik esaslar üzerinde konfederatif bir devlet halinde birleşmeleri uğrunda kat'î mücadele azmi idesi etrafında tam bir birlik ve kaynaşma havası içinde geçmiştir.

Sovyet diktatörlüğünün vahşî rejimi altında Kafkasya milletlerinin sürdükleri meşakkatli hayatın uzun yıllarında biriken ve gündeme alınan bütün meseleler altı gün içerisinde hazırlanmış, etraflıca düşünülmüş ve müzakere edilmiştir.

Konferans, Çeçen-İnguş, Karaçay-Balkar halklarını toptan imha etmiş olan Sovyet hükûmetinin Kafkasyadaki kurbanları karşısında hürmetle eğilmiş ve tetkik-

ten geçmiş delillere istinat ederek, Kremlin zorbalariyle cellâtlarına karşı haklı mukavemette bulunan Kafkasya milletlerinin varlığını tehdit eden gaddar Sovyet politikasının Kafkasya Cumhuriyetlerinde değişmeden devam etmekte olduğunu tespit etmiştir.

Bu millî felâket ve Sovyet hükûmetinin gaddar tedbirleri karşısında derin teessür duyan konferans üyeleri, oybirliğiyle, metni aynı nüshada münderic, tehlikeli haber veren telgrafi Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine göndermeğe karar vermiştir.

Konferans üyeleri, ekseriyetle fevkalâde gergin hallerde ve tehlikeli anlarda olduğu gibi, Kafkasyanın halâs edilmesi için, her şeyden evvel elzem olan, Kafkasya milletlerinin canlı bütün kuvvetlerinin birleştirilmesi ve yekpare olarak hareket edilmesi fikrini tam bir vuzuhla anlamışlar ve teharüz ettirmişlerdir.

Konferans başkanı Mehmed Emin Resulzade kapanış nutkunda şöyle demiştir: "Biz, Kafkasyanın bütün siyasi cereyanlarının fikir birliğini temine çalışıyoruz. Zira, fikir etrafında birleşmenin, yalnız hakikî bir kuvvet olduğunu taktir ediyoruz."

İşte, bu noktadan hareket eden Kafkasyalılar, aldıkları kararların esasına, müşterek vatanlarının halâsı, Azerbaycan, Ermenistan, Gürcistan ve Şimalî Kafkasya'dan ibaret olan Kafkasya Cumhuriyetleri hükûmetlik haklarının ihyası ve konfederatif bir devlet içinde birbirlerine daha sıkı yaklaşımları uğrunda, müşterek mücadele fikrini vazetmişlerdir.

Kafkasyanın ileri gelen adamları, Kafkasya milletlerinin geopolitik, ekonomik, stratejik şartlarının ve diğer hayati menfaatlarının emrettiği bu ideyi çoktan ileri sürüyorlardı. Bizim devrin fevkalâdeliği şundadır ki, bu ileri ideler, bugün, her Kafkasyalı tarafından anlaşılmış ve benimsenmiş bulunmaktadır; İsviçre birliğinde olduğu gibi, ne dil, ne din farkları buna artık mani olamayacaktır.

Konferans, kararlarının tatbikini, milli-kurtuluş mücadelesi için yaratılan, "Kafkasya İstiklâl Komitesi" ismindeki müşterek organa havale etmiştir. Bu organa, kendi faaliyetini, büyük devletlerle milletlerarası teşekküllerin ve ezümle bütün mahkûm milletlerin kurtuluş hareketleriyle koordine etmek ve komünist müstevlilerle aktif mücadele yapmak için direktifler verilmiştir.

Kafkasya konferansı, bununla ilgili olarak, Amerikan Komitesinin yardımıyla, isabetsiz Wiesbaden anlaşması yerine kaim olmak üzere kurulan, sözde „Bolşevik Aleyhtarı Mücadele Koordinasyon Merkezi" ne olan alâkasını tam bir rahatlıkla bildirmeyi lüzumlu addetmiştir. Konferans, vaktiyle büyük devletlerin ve o cümleden Sovyet hükûmetinin haince tecavüzüne uğrayarak, tekrar Moskova tâbi kılınan Kafkasya Cumhuriyetleri istiklâlinin kayıtsız şartsız iadesi prensibini reddeden "Bolşevik Aleyhtarı Mücadele Koordinasyon Merkezi" ile işbirliği yapılmasının imkânsız olduğunu esefle tesbit etmiştir.

Konferans, aynı zamanda, "meçhul ve uydurma teşekküller namına, Kafkasya Cumhuriyetleri istiklâlinin kayıtsız şartsız iadesi hakkını tanımayan Wiesbaden ve Münih anlaşmalarını imza ederek, millî davayı Rusyanın iç meselesi haline getiren Kafkasyalıların hareketlerini" takbih etmiştir.

Konferans, bundan sonra, Rusya Milletlerini Kurtarma Amerikan Komitesinin, faaliyetlerinde, ifadesini Atlantik Beyannamesinde bulan, milletlerin tayini muk-

adderat hakkını faktir eden Amerikan demokrasisinin asil prensiplerine riayet edeceği ümidini izhar etmiştir.

Kafkasyalılar, Kafkasya Cumhuriyetlerinin istiklâl devri (1918-21) olayını bilmezlikten gelen ve 1918 yılı Mayıs beyannamelerinde açıkça ifadesini bulan halkın iradesini, yeniden yoklamadan geçirmek isteyen Amerikan Komitesi ile Rus emigrasyonu siyasi teşekküllerinin pozisyonları dolayısıyla hayret içindedirler. Kafkasyalıların kanaatine göre, mevzu bahis olan, halk iradesinin yoklanması değil, fakat, silâh gücüyle Moskovanın boyunduruğu altına düşen müstaklî devletlerin ihyasıdır.

Konferansta, Demokrat ve Sovyet olmak üzere, iki kısma taksim edilen dünyanın, Sovyet tecavüzünün tazyikî altında, muhtelif paktlar, anlaşmalar ve mukavelelerle, meşum bir süratle üçüncü dünya savaşına doğru gittiği bir zamanda, milletlerarası siyaset meselelerine ve devrimizin tehlikeli günlerine bir hayli ehemmiyet verildi. Fakat bu hususta, ne Stalinin „New York Times“ gazetesine verdiği mutal „sulhperver“ Noel beyanati, ne Moskovada mutal Sovyet sulhseverliği hakkında hazırlanarak bu günlerde, Viyanada, „Barış müdafaası uğrunda milletler kongresinde“ oynanan oyun, Moskof sulpverliğinin ve milletlerin istiklâli için Kremlin hükûmeti kaygularının kıymetini, acı tecrübelerinden, çok iyi bilen Kafkasyalıların kararlarına hiç bir suretle tesir icra etmeyecektir.

Konferans beyannamesinde, „Kafkasya milletlerinin kurtuluş hamlelerinden ilham alan konferans, kendi mevkiini, Amerika Birleşik Devletleriyle Batı Avrupa başta olmak üzere, Hür Dünya tarafında tayin eder“ denilmekte ve aynı zamanda, pratik işler için, yukarıda adı geçen organa direktifler verilmektedir.

Hürriyete ve hür dünyaya harşı bu temayül, yalnız Kafkasyanın değil, fakat aynı zamanda sovyet istibdadı altında inleyen bütün mahkûm milletlerin ve yüz milyonlarca insanın aldığı pozisyonu göstermektedir. Bu - bolşevik zorbalarının kanlı darbelerini kendi sırtlarında hissetmemiş olan bir hayli insanın, maalesef, kulaklarına gelemiyen - yarı beşeriyetin feryadıdır.

Zamanımızın felâketi şundadır ki, bazı ilim ve sanat adamları, hâlâ Sovyet rejiminin mesyanizmine ve Sovyet Rusyada yeni cemiyet ile yeni insanın yaratılmakta olduğuna inanmaktadırlar.

Biz, Sovyet sulhperverliği tellâllarının başında, milletler arasında barışın takviyesi için „Stalin mükâfatı“na nail olan J. Curie'yi görüyoruz. Ona, Viyanada, barış müdafaası uğrunda milletler kongresinde, bulutlarda uçan ve Stalinin, demokrat ve komünist rejimlerinin barış içinde yaşamak imkânına malik bulunduklarına dair sözlerini safdilane tekrarlayan J. Sartres, Picasso, H. Jonson ve diğer bir çokları ağız uyduruyorlar. Onlar, Sovyet hükûmeti, hür dünyaya saldıracak olan Stalinin „hücum taburları“ için lâzım gelen silâhları temin edinceye kadar, dünya eikârı umumiyesini uyutmağa çalışacaklardır.

Fakat Kafkasyalılar, Kafkasyanın hürriyet ve istiklâl uğrundaki savaşçıların şanlı an'anelerine ve konferanslarının, birleşmiş kuvvetlerle Kafkasya Cumhuriyetlerinin istiklâl ve Kafkasya konfederasyonu içinde birleşmeleri hususunda verdiği kararlara, kat'i olarak, uymak kararındadırlar.

Umumî Kafkasya siyasetinin ana hatları

Millî Azerbaycan Merkezi Başkanı sayın Mehmed Emin Resulzade'nin Kafkasya Konferansında Azerbaycan delegasyonu namına okuduğu rapor:

Aziz mücadele arkadaşları:

Konferansımız milletlerarası münasebatın gerginleşen bir zamanında açılıyor. O, millî kurtuluş hareketlerimizi yakından ilgilendiren meseleleri inceleyecek bir durumdadır. Bu Konferansın çalışmaları Kafkasya milletlerinin Kurtuluş uğrunda yaptıkları mücadele aksiyonlarını telif etmek işi ile görevli umumî bir Kafkasya merkezi yaratmakla neticelenmelidir.

Teşkilî tasavvur olunan umumî Kafkasya merkezinin icraya mükellef olacağı vazifeleri doğru olarak tayin edebilmek için, yürüteceğimiz müsterek Kafkasya siyasetinin ana hatlarına bir kaç kelime ile kısaca işaret etmek isteriz.

Siyasî mücadelemizin hareket hatlarını tam bir vuzuhla ifade edebilmek için, her şeyden evvel, bir suale cevap vermek gerekir: sadece komünizm doktrini ile Bolşevizme karşı mı mücadele ediyoruz, yoksa, hareketimizin esasını Rus emperyalizmiyle mücadele mi teşkil ediyor?...

Kafkasya Cumhuriyetlerinin istiklâllerini geri almaya mâtuf millî-kurtuluş hareketlerinin mümessilleri olmak hasebiyle, şüphe yoktur ki, Bolşevizm istipdadına karşı yaptığımız mücadelede, biz, her şeyden önce, millî istiklâl bayrağını taşıyoruz. Bizim için birinci numaralı düşman — Rusya emperyalizmidir.

Yürüttüğümüz millî-kurtuluş hareketi zaten bu emperyalizme karşı yapılan mücadele ile yaşar. 1918 yılının mayıs ayları bu mücadelenin esasını teşkil ederler. Çağdaş devrin en büyük hakikatı-demokrasinin, her milletin kendi mukadderatını bizzat tayine selâhiyetler

olduğunu tanıyan hakikat ifadesini bu aktlarda bulmuştur. Verilen umumî halk reyleriyle bu hak, 1918 de, Kafkasya'da tahakkuk etti. O, yalnız dışarıdan gelen bir kuvvetin Rus-Bolşevik işgalinin süngüleriyle çiğnendi. 32 yıldır, bütün Kafkasya milletleri, her türlü vasıtalarla, bu tecavüze karşı durmadan mücadele ediyorlar.

Dünya umumî efkârının Sovyetler Birliğindeki milliyet meselesini yakından anlamaya başladığı şu sırada, biz, dâvâımızın apaydın veçhesini gölgelendirmemeliyiz. "Rusya Milletlerini Kurtarma Şurası" nı perdelemek üzere, vücade gelen "Bolşevik Aleyhtarı Mücadele Koordinasyon Merkezi"ne mensup bazı sözde demokratların hicap duydukları "önceden karar vermek"ten bizler kat'iyen çekinmeyiz. Milletlerimizin istiklâllerine taallük eden meselelerde biz, "karar verendeniz". Dahili rejim meseleleri sonradan, milletin reyine rücu etmek suretiyle, snaktan geçirilebilir. Kafkasya Cumhuriyetlerinin birer devlet olarak istiklâlleri meselesine gelince — buna çoktan karar verilmiş ve bu, 1918 de hem millî, hem de milletlerarası kararlarla tasdik olunmuştur. Bu esastan vazgeçmek veya onu yeni bir karara tâbi tutmakla şüphe altına almak hakkında değiliz. Tarihin çarhu geri döndürülemez!

Hakikaten millî ve tam demokratik olan bu hareketimizde biz, Sovyetler Birliğindeki Rus olmayan bütün milletlerle, ilk sırada Ukrayna ve Türkistanla müttesanidiz.

Her bakımdan, demokratik esaslar üzerine millî devlet kurabilmek istidadında bulunan bu milletlerin müstakil birer devlet halinde bulunmaları, inam-

yoruz ki, bizzat Rusların dahi demokratlaşmalarını tesri eder ve aynı zamanda, Bolşevizmin sukutundan sonra, bütün dünyada demokratik bir nizam ve intizam tesisine yardım eder.

1918 de Kafkasya Cumhuriyetlerinin tesisiyle müvazi olarak bu Cumhuriyetlerin Konfederasyon halinde birleşmeleri fikri de doğmuş bulunuyordu. Selâhiyetli Kafkasya müessisleriyle memleketin en iyi mümessilleri daha vatanı iken, bu birleşme teklifini ilk plâna çekiyor ve Konfederasyon lehinde kat'i ifadelerle heyanatta bulunuyorlardı; böyle bir birleşme olmaksızın, onlar, Kafkasyanın ilerideki salâh ve refâhını akıllarına bile geliremiyorlardı. Sovyet istilâsına karşı yapılan mücadelelerde dört Kafkasyalı millet kütlelerinden çıkan ihtilâl unsurlarının müşterek mücadele sahâsında gösterdikleri aksyon vak'aları ile tasvir olunan hâdiselere bakarak biz, Kafkasya birliği fikrinin halk küleleri tarafından dahi benimsendiğini görüyoruz.

Kafkasya Cumhuriyetlerinin istiklallerini geri almak fikriyle birlikte hudut dışına çıkarılan bu fikir umumî Kafkasya hareketinin esas manivelasını teşkil etti. Şeklini, bir dereceye kadar, memlekette alınıp bulunan Kafkasya Konfederasyon idesi, muhacerette, meselâ 1934 Brüksel Misakında, daha aydın ve resmi formülünü buldu. Sonra, 1940 da, Pariste dört Kafkasya mümessili tarafından imzalanan Protokol bu Misaktaki esasları teyit etti. Kafkasya birliği ile Kafkasya milletlerinin tesanüdü fikri, dört Kafkasya Cumhuriyeti mümessillerinin ikinci cihan harbi esnasındaki müşterek demarşlarında dahi ifadesini buldu.

Umumî Kafkasya hareketinin karakteristik esas çizgilerine burada kısaca temas etmek fâidesiz olmaz:

Rusya tarafından, nispeten, yakın bir zamanda istilâ edilen Kafkasyanın, ne etnik, ne kültür, ne de ırk bakımından

Rusya ile hiç bir alâkası yoktur. Aslında Akdeniz medeniyetine mensup olan Kafkasyalılar kendilerine hâs bir hayat tarzı ile yaşıyor ve geçmişteki siyasi hürriyetlerini geri almak azminde bulunuyorlar.

Ekonomi bakımından, Kafkasya, kendine yeter bir vahdettir. Strateji bakımından da bir bütündür.

Milli kültür bakımından göze çarpan bir ayrılığa bakmayarak, Kafkasya milletleri hürriyetseverlikten ibaret olan umumî bir ruha maliktiler. "Kafkasyalı" denilen bu ruhî tipin esas amillerini Kafkasyada mevcut sosyal-mâişet müesseselerinin bir çoğunda müşahade etmek kabildir. Milli mevcudiyet uğrunda, aynı şartlar altında devam eden mücadele neticesinde bu ruhî tipin daha da kuvvetleneceği pek tabiidir.

Kafkasya meselesinin zayıf tarafı Kafkasya milletlerindeki siyasi oryantasyon farkı idi: Kafkasyanın Hristiyan kısmı Şimale — Hristiyan Rusyaya teveccüh ediyordu; Müslüman kısmı ise Cenupta bulunan Müslüman devletlere müteveccih olmak meylinde idi.

Kafkasya'nın yüz yıla yakın bir müddet esnasında Rusya'nın elinde bulunması, Müslümanlardan yana, Hristiyan Kafkasyalıları dahi tatmin etmedi. Çarizmin her şeyi bir seviyeye getiren ruslaştırma siyasetine karşı savaşta bütün Kafkasya milletleri birleştiler.

Çarlık Rusyası düştü. Kafkasya milletleri müşterek hayatlarını düzenlemeye başladılar. Maalesef birbirini çürüten eski siyasi oryantasyonların ruhi kalıntılarının tesiriyle bu hususta tam bir başarı elde edilemedi.

Sovyetleştirme, Kafkasyanın yeniden sömürgeleşmesi ile ruslaştırılmasına sebep oldu. Rus-Bolşevizm rejimi Kafkasya milletlerinin siyasetçe birbirlerine yakınlaşmak seyrini kolaylaştırdı. Aynı geopolitik bir vahdet çevresi ve şartları

dahilinde yaşayan Kafkasya milletlerinin siyasi aynı mukadderata malik oldukları bir bedahet haline geldi.

Sathî düşünür bazı müşahitlere rağmen, Kafkasya milletlerinin, kendi asırlık komşularına müteveccih olmak hususundaki kat'i kararları, düşünmek lâzımdır ki, onları kısmen Şimale, kısmen de Cenuba bakan siyasi mütecad oryantasyonlardan kurtarır ve müstereken yapılan mücadele şartları içinde, Kafkasya vatanseverleri yetişerek çelikleşirler; bunlar lisânlardaki farka bakmayarak, kendilerini, tıpkı bir İsviçreli gibi, hakiki bir Kafkasyalı sayar, dördez bir devletin yurtdaşı hissederler.

Kafkasya'daki Hristiyan milletlerle Müslüman milletlerin arasında kökleşecek karşılıklı anlaşma ve tesanüt, geçmişte Kafkasya'nın siyasi esaretinin asıl âmilini teşkil eden oryantasyon ayrılığını ortadan kaldırır.

Federasyonların müsterek gaye uğrunda müstereken yapılan mücadele neticesinde tahakkuk ettiğini biz tarihten öğreniyoruz. Kendi aralarında mütesanit bulunan Kafkasya milletlerinin derinden duyulan menfaat birliği, kendilerine, müsterek maksatların tahakkuku için müsterek organlar vücade getirmeyi kat'iyetle emreder.

Bu Konferansın maksadı işte böyle bir teşkilât yaratmaktır. Milli-kurtuluş uğrunda mücadele maksadiyle Umumi Kafkasya Teşkilâtı kurmak tesebbüsü yeni değildir. Bu hususa ait olaylardan bir kaçına burada işaret ettik.

Kafkasya milli-kurtuluş hareketini temsil etmekle görevli Kafkasya siyasi emigrasyonu, tarih muvacehesinde, Kafkasyalı milli-kurtuluş teşkilâtlarının müsterek hareketlerini organize etmek, Kafkasya birliği fikrini gerek bizzat Kafkasyalılar arasında muhkemleştirmek ve gerek medenî dünya efkârı umumiyesinde yaymakla mükelleftir. Bu maksatla biz, "Kafkasya Kafkasyalılarıdır!" şia-

rını kabul eden kafkasyalı bütün milli kuvvetlerle işbirliği yapmaya hazırız.

Şunu da kaydetmek isteriz ki, başlıca Rus emperyalizmine karşı mücadele eden Kafkasya birliği, bir millet olarak, Rus halkına karşı mücadele etmek fikrinden uzaktır. Biz Çarizme — bu dünya jandarmasına karşı mücadele ediyorduk; şimdi de Bolşevizme — bu insan hürriyeti ile millî istiklâl belâsına karşı savaşıyoruz. Bu savaşta biz bütün hürriyetseverler, o cümleden Rus hürriyetseverleriyle de mütesanidiz. Fakat bununla beraber, bize düşen ilk vazifenin, millî devletlerimizin istiklallerini ve onların Kafkasya dahilinde Konfederatif bir birlik halinde birleşmelerini mücadelemizin ilk plânında görme olduğunu da unutmuyoruz.

Temsil ettiğimiz teşkilât Umumi Rusya Wiesbaden zihniyetini, hele Münih'in Regina Palas otelinde imza olup, millî devlet istiklallerinin ihyasını ikinci plâna atarak, yalnız Bolşevizmle mücadeleyi öne çeken plâttomu kabul edemezdi ve etmedi.

Bizim her türlü şüpheden âri apaydın bir maksadımız vardır. Bu, millî istiklâl ile Kafkasya milletlerinin devlet halinde birleşmeleridir. Bolşevizme karşı ise biz sadece sabık Rusya imparatorluğu veya şimdiki SSCB çerçevesi dahilinde değil, dünyadaki Bolşevikaleyhtarı bütün kuvvetlerle birlikte veya kızıldunun işgalî altında bulunan "Demirperde" arkasındaki bütün milletlerin mümessilleri ile bir arada işbirliği yapmaya hazırız.

Meshur "bölünmez tek" zihniyetini kendisinde saklayan Umumi Rusya plâttomu bizim için şayan-i kabul olamaz. Bize, Kafkasya'nın sadık evlâtlarına, hürriyet ve millî istiklâl uğrunda savaşan hararetili mücahitlere millî münafeket hisleri yabancıdır. İstedığımız basittir: milletlerarası mahiyette olan Kafkasya meselesini Rusya'nın bir iç meselesi gibi mütalaa ettiremeyiz. Rus mille-

tine, kendi etnografik hudutları dahilinde tam bir saadet ve refah dileriz. Fakat milli haklarımızdan hiç bir vechile, hiç bir tâviz kabul edemeyiz!

İnsan hürriyeti ile millet hakkını savunduran organlardan biri olmak hasebile, Birliğimiz, kendi mücadelesinde ümedini dünyanın ileri müesseseleriyle Birleşmiş Milletler Cemiyeti ve Birleşik Amerika Devletleri ile Batı Avrupa'nın büyük demokrat devletleri teşkilât-ı esasiye kanunlarının esasını teşkil eden insan ve milli istiklâl hakları beyannamelerini takdis eden Batı demokrasisinin en iyi mümessilleriyle tesanüt halinde hareket eder.

Bolşevik tecavüzünün bütün hür dünyanın başı üzerinde Damoklesin kılıcı gibi asılı duran büyük tehlikesi, bunun kalesini teşkil eden Sovyetler Birliğinin tarih sahnesinden yok olmasıyla ancak bertaraf olur. Çokecek bu "Milletler

Hapishanesi'nin yerinde hür ve müstakil devletler bulunacaklardır; bunda dünyanın demokrat kuvvetleri ile birlikte insanlığın iyi geleceğini teşkilâtlandıracaklardır. Hür insanların bu mesut dünyasında, Birleşmiş Kafkasya lâyük olduğu yeri bularak, bir sulh ve salah âmilî olacak; Yakın Doğu'nun medeni huzur ve kalkınmasına hizmet edecektir.

Azerbaycan delegasyonu namına Konferansa en iyi temennilerde bulunmuş çalışmalarında büyük başarılar dilerim. Bu Konferansın elde edeceği başarı Umumi Kafkasya Kurtuluş hareketinin ilerideki merhalelerinde elde edeceği başarıların bir zımnı olacaktır.

Aziz arkadaşlar, sıralarımızı sıklaştıralım ve güvenli adımlarla memleketlerimizin hürriyet ve istiklâli ile Birleşmiş Konferatif Kafkasya namına mücadelemize devam edelim!...

Hurriyet ve istiklâl uğurunda müşterek cephe

Hariçte Gürcü Milli-Siyasî Merkezi Başkanı Sayın R. Gabasvili'nin Gürcü delegasyonu namına okuduğu rapor:

Sayın Konferans üyeleri!

Sıkı birlik hakkındaki keskin sual, bizim karışık zamanımızda olduğu kadar, belki de hiç bir devirde, Kafkasya milletleri karşısında bu kadar önemle durmuyordu. Memleketlerimizin ekonomik, politik ve demografik durumu üzerinde ağır izler bırakan mahallî savaş ve ihtilâller (1904—5; 1912 ve saire) ve dünya savaşları (1914—18 ve 1939—45) ve bu hâdiselerin seyri esnasında keskinleşerek, mantıken aynı yola sevkeden fikirler — bilhassa XX nci asrın karakteristik, millet, insan ve siyasî birliklerin hürriyeti fikirleri — birleşmek lüzumunu ısrarla tebarüz ettirmektedirler.

Hakikaten, eğer Gürcü kralları bil yüzyıllar boyunca ve ekseriyetle müvaffakiyetle, diğer Kafkasya milletleriyle birlikte, Kafkasya siyaseti yürümüşlerse, eğer büyük devletler bile karışık bir hale gelen ekonomik, stratejik ve politik meselelerin hallinde zorluk çekiyorlarsa, Kafkasyalıların bugün birleşmeleri bilhassa bir zaruret halini almıştır.

Mesut ve müreffeh bir hayatın gelişmesi için Kafkasyada bulunan imkânı belki de hiç bir devlette mevcut değildir.

İki deniz arasında ve muazzam dağlarla mahfuz bulunan Kafkasya, hürriyet ve menfaatlerini her zaman müdafaa

meğe hazır hürriyetsever ve cengâver halkının mustakıl yaşayabilmesi için, bütün zenginliklere maliktir. Kafkasya millellerinin yaşama kabiliyeti, yerli ahalisini, dilleri, adetleri, manevî ve kültür hususiyetleriyle ne değiştirebilen ne de imha edebilen, büyük imparatorluklarla yapılan bitmez tükenmez savaşlara rağmen, binlerce yıllık mevcudiyetleriyle ispat edilmiştir. Ne Greko-Romenler, ne Araplar, ne Moğollar, ne de başka fatihler, Kafkasya kalesini imha edememişler ve hürriyetsever ruhunu kıramamışlardır.

Yalnız Rusya imparatorluğu, en merhametsiz ve en hilekâr savaş ve istismar usullerinden faydalanarak, silâh gücüyle, Kafkasyayı istilâ edebilmiş ve yüz yıldan fazla bir zamandanberi ruslaştırma ve milletlerini imha siyasetini tatbik etmektedir.

Bu geçiş devresinde, dünyanın muazzam terakki ve kültür imkânları karşısında bulunduğu bir sırada, yalnız Rusya imparatorluğu kaba kuvvete dayanmakta ve silâh gücüyle bütün dünyayı istilâ etmek ve esareti altına almak hedefini gütmektedir.

Rus emperyalizminin yeni bir şekli olan Rus silâhlı bolşevizmi dünyanın bir numaralı düşmanıdır ve bizim, dünya demokrasisiyle birlikte, bu beşeriyet düşmanı ile amansız savaş yapmamız mukadderdir. Böyle bir dava karşısında, büyük devletlerin bile, Atlantik Birliği gibi, muazzam topluluklar halinde birleştikleribir sırada, kardeş Kafkasya milletleri arasında bazı ufak tefek ihtilâfları akla getirmek mümkün midir?

Bizim, Rusya mahkûmu diğer milletlerle tam bir işbirliği halinde, kendi Kafkasya kuvvetlerimizi teşkilâtî bir suretle birleştirmemiz ve dünya demokrasisiyle sıkı bir şekilde bağlanmamız lazımdır.

Bolşevizm gibi bulaşıcı bir hastalığın ilk kurbanı olan Kafkasyanın bolşevikleştirilmesi, vaktiyle, Amerikalıları ve Avrupayı pek de müteessir etmemişti. Fakat, bu hastalık yavaş yavaş herkesi tehdit eden bir salgın haline geldi ve biz şimdi yalnız değiliz. Salgın merkezinin tahrip edilmesi lazımdır, yoksa, başka türlü, dünyanın geniş nefes almasına ve rahata kavuşmasına imkân yoktur.

Kafkasya, zenginlikleri, aşılmaz dağları ve hürriyetsever halkıyla, kızıl Kartacanın en zayıf noktasını teşkil etmektedir. Şu halde, dünyanın selâmleti için, Kafkasyanın ondan koparılması lazımdır.

Kafkasya ve Rusya düşmanlarının garazkârane iftiralarına rağmen, biz, Rus milletinin düşmanları değiliz. Bilâkis, beynelmilel hayat kanunlarına tevfikân, onunla ve bütün dünya millet ve devletleriyle iyi komşuluk münasebetleri kurmak taraftarıyız. Eğer Rusya, haricî bir takım kuvvetlerin tesiriyle veya gönüllü olarak 500 yıllık Çar emperyalizminden, onun devamı bolşevik ve gelecekteki diğer emperyalizmlerden vaz geçecek olursa, o zaman bütün gayri-rus milletler, bütün demokrat dünya ile beraber, dünyanın diğer devletleriyle olduğu gibi, kendi etnografik hudutları dahiline giren Rus devleti ile dostane ve sulhperverane münasebetler kurmak imkânını bulurlar.

Sözümü bitirirken, Haricî Gürcü Millî-Siyasî Merkezi namına burada mevcut bulunan arkadaşları ve bütün Kafkasyalı kardeşlerimi candan selâmlar ve, gerek dünya efkârı umumiyesinin, gerekse milletlerin hürriyet ve istiklâlini, ölüm tehlikesi arzeden Moskof emperyalizminden kurtarmak hedefini takip eden devlet-siyasî teşekküllerinin yardımına mazhar olmak ümidiyle, müsterek yüksek gayenin tahakkuku için daha sıkı işbirliği yapılmasını temenni ederim.

Davamız haklıdır

Yazan: Mahmut Aslanbek

(Kafkasya konferansı münasebetiyle)

Kafkasya konferansı milletlerarası durumun çok karışık olduğu bir zamanda toplanmış bulunmaktadır. Konferans, bütün dünyanın bir barut fıçısı gibi infilâk etmeğe hazır olduğu, kültürlü insanlığın bütün terakkilerini ve çok asırlık medeniyetini sıfıra indirmek istidadını gösterdiği bir sırada vukubulmaktadır. Bugünkü dünya buhranının suçlusu, şüphesiz ki, şekillerini ve parolalarını değiştiren, fakat, şaşmudan ve inatla, hâkimiyetini bütün küreiarz üzerine teşmil ettirmek isteyen, Kafkasyanın tarihi düşmanı rus emperyalizmidir.

Bilindiği gibi, bu mütearrız kuvvetin dünyayı tehdit eden bir tehlike haline gelmesi birdenbire olmamış, fakat, uzun bir devre zarfında, bütün demokratik dünyanın gözleri önünde ve bu dünyanın müsamahası yüzünden bu hale gelmiştir. Batı demokrasileri, 20 yıldan fazla bir zaman zarfında, çoktan eskimiş "muhtar devletlerin iç işlerine karışmak" prensibini takip ederek, Moskovanın kanlı icraatına merhametsizce seyirci kaldılar.

İkinci dünya savaşı esnasında ise, Kremlin diktatörlerine hemen hemen bütün dünyanın üçte birini ellerine geçirmeğe ve bütün hür milletlerin korkudan titredikleri müthiş bir kuvvet haline gelmelerine müsaade ettiler.

Bereket versin ki, Kremlin hâkimlerinin bütün kehanetlerine rağmen, Demokrat dünya pek de çürümemiştir; hür dünya, biraz geç olmakla beraber, Anglo-sakson milletler başta olmak üzere, tehlikeyi anladı ve doymak bilmeyen kızıl mütecevizlerin istilâ plânlarına karşı kat'i tedbirler almış bulunuyor. Başlayan muazzam mücadelenin neti-

cesi, hür dünyanın demokratik memleketlerinin ve hürriyetsever milletlerinin hükümetlerini idare eden siyaset adamlarının basiretine ve kat'i hareketlerine bağlı bulunmaktadır.

Boylelikle, rus emperyalizmi ve kızıl mütecevizlerle mücadele meselesi, Rusya'nın bir iç meselesi olmaktan çıkmış ve milletlerarası bir mesele haline gelmiştir. Bu o demektir ki, Kafkasya milletlerinin asırlık kahramanca mücadeleleri boşuna yapılmamıştır.

Koyu rus milliyetçi ve bolşevik yazarlarının, gûya Kafkasyalıların Ruslara karşı yaptıkları mücadelenin "irtical" bir mahiyet taşıdığı hakkındaki iddialarına rağmen, cebir ve şiddete karşı yaptığımız mücadele, başındanberi müterakkî ve kurtarıcı idi ve halen de öyle kalmaktadır. Bu yine o demektir ki, biz Kafkasyalılar ve Moskova esiri diğer milletler, evvelce olduğu gibi, bugün, mücadelemizde yalnız değiliz. Bunu idrak etmek, bizim nihai zafere olan itimadımızı kuvvetlendirmekte ve vatanımız Kafkasyayı rus-bolşevik boyunduruğundan tamamen kurtarmak için, ilerideki mücadelelerimizde kuvveyi maneviyemizi takviye etmektedir.

İstiklâlimiz için yaptığımız asırlık mücadelenin müterakkî bir mahiyet taşıdığından bahsederken, Kafkasya millî-kurtuluş hareketinin zayıf tarafını da kaydetmemiz lâzımdır. Bu da, kuvvetlerimizin dağınık olması ve düşmanlarımızla mücadelede teşkilâtî bir vahdetin bulunmamasıdır.

Su acı hakikatı açıkça itiraf etmek lâzımdır ki, milletlerimizin, gerek çar sömürgücülerine ve gerekse bolşevik emperyalistlerine karşı yaptıkları kah-

ramanca mücadelede, muvaffakiyetsizliğe uğramaları hilekâr düşmanları tarafından edebilecek kuvvetlerimizi tam zamanında kuvvetli bir yumruk halinde birleştiremediğimizden ileri gelmiştir.

Müşterek arazinin mevcudiyeti, çok asırlık müşterek bir hayat, çözülmesi gayrı kabül gııft bir hale gelen ekonomî, kültürel ve hatta kan bağları, her Kafkasyalıda, bütün Kafkasyaya şamil tek bir millî karakter, müşterek adet, anane, yaşayış tarzı vücade getirmiş ve umumiyetle Azerbaycanlıları, Ermenileri, Gürcüleri ve Şimalî Kafkasyalıları, birbirine benzer, müşterek maddî ve manevî bir kültür sahibi olmalarını iptâç ettirmiştir. Kafkasya ileri gelenleri, çoktandır, milletlerimizin tarihi mukadderat ve siyasî menfaat birliğinin lüzumunu anlamışlar ve müşterek vatanımızın ağır günlerinde çok kere kuvvetlerimizi tek bir cephede birleştirmeye teşebbüs etmişlerdi. Fakat maalesef, tam bir siyasî birlik vücade getirmeye muvaffak olamamışlardır.

Buna en fazla engel olan, hâkim olmak için, daima Kafkasyalıların arasına nifak sokan ve bir silâh olarak kullandıkları "parçala ve hükmet" şeytanî politikalarıyla, çar sömürgücüleri ve bolşevik emperyalistleri olmuşlardır.

Şunu kaydetmek lâzımdır ki, Kafkasyanın düşmanları, her yerde, aramıza kin ve karşılıklı itimatsızlık tohumlarını saçıyorlar. Onlar, dinî ve millî ayrılıklar üzerinde oynadıkları çoktan eskimiş oyundan başka, şimdi de eski ve yeni Kafkasya emigrasyonları arasına nifak sokmağa çalışıyorlar.

Tarihten aldığımız dersleri göz önünde bulundurarak ve milletlerimizin hakiki emellerine tercüman olarak, bizim, şimdi, aramızdaki ayrılıklara nihayet vermemiz ve kuvvetlerimizi cesaretle bir araya toplamak işine girişmemiz lâzımdır. Bununla beraber, eski emigrasyonumuzun Kafkasya birliğini tahakkuk

ettirmek için, çok emek sarfettiğini de itiraf etmemiz lâzımdır.

Ben, yeni emigrasyonun bir mümessili sıfatıyla, bilhassa, "Kafkasya" dergisinin, yazarlarının ve umumiyetle, bir çeyrek asırdan fazla bir zamandan beri müstakil ve birleşmiş Kafkasya uğrunda mücadele bayrağını cesaretle omuzlarında taşıyan ağabeylerimiz Kafkasya vatanperverlerinin gayreleriyle faaliyetlerini şükranla kaydetmeği bir borç telâkki ediyorum. Şimdi asıl mesele, öyle bir teşkilât vücade getirmektir ki, bu teşkilât yaklaşan hâdiseleri lâyiki veçhile karşılayabilsin ve çok ızdırap çekmiş vatanımız tarafından omuzlarımıza yüklenen davayı cesaretle hal edebilsin.

Kafkasya konferansının, bunu nazarı itibara alarak, her şeyden evvel, bütün dünyaya yayılmış, bütün Kafkasya emigrasyonu siyasî teşekküllerinin faaliyetlerini birleştiren bir tek genel Kafkasya merkezi tesis etmesi lâzımdır. Saniyen, genel Kafkasya merkezinin nezdinde, müşterek düşmana karşı, soğuk harpte demokratik dünyaya aktif bir surette yardım edebilecek kuvvetli bir propaganda bürosu teşkil edilmelidir. Bununla beraber, Kafkasya propaganda bürosunun emrine bir radyo verilmesi, dünyanın en mühim lisanlarında, Kafkasya lisanlarında ve bilhassa Moskovanın serbestçe kızıl tohumlarını saçtığı doğu memleketleri dillerinde dergi, kitap, broşür ve saire vasıtalarla geniş bir şekilde neşriyat ve propaganda yapabilmemiz için imkânlar aranmalıdır.

Şunu kaydetmek lâzımdır ki, başkalarına nazaran, Moskof zulmünden en fazla biz Kafkasyalılar mutazarır olduğumuz için, bu istipdadın ne olduğunu ve bütün insanlık için ne gibi bir felâket hazırladığını çok iyi biliyoruz. Biz, tahripkâr gayelerine ulaşmak için Moskofların ne gibi şeytanî metotlar ve vasıtalar kullandıklarını dahî çok iyi biliyoruz. Fakat, buna rağmen, bizim, şimdiye

kadar, gür sesimizle hakikati haykırmak ve dünya efkârına duyurmak imkânlarımız yoktur.

Ben, hür dünyanın müşterek cephesini idare eden milletlerarası teşekküllerin bizim teşekküllere lâyiki veçhile yardım etmediklerinden bahsetmek istiyorum. Bunun için, şimdilik, yalnız kendi imkânlarınıza güvenmemiz lâzımdır. Biz şuna inanıyoruz ki, nerede bulunurlarsa bulunsunlar, hangi parti ve cereyana mensup olurlarsa olsunlar, kalpleri mukaddes vatan ateşiyle yanan bütün dürüst ve şuurlu Kafkasyalılar, imkân nispetinde, genel Kafkasya merkezine yardım edecekler ve çok ızırıp çeken vatanımızın kurtuluş mücadelesine aktif bir şekilde iştirak edeceklerdir.

Şu hakikati unutmamak lâzımdır ki, genel durum lehimize değiştiği halde, biz mukaddes gayemiz, ancak bütün Kafkasyalıların müşterek ve fedakâr mücadeleleri sayesinde tahakkuk ettirebileceğiz. Aksi taktirde, vatanımız ileride de, bize yabancı ve hasım kuvvetler arasında pazarlık mevzuu kalacak ve böylelikle vatanımızı ebediyen kaybetmek tehlikesiyle karşı karşıya bulunacağız.

Halbuki, son yılların hâdiseleri, düşmanlarımızın uyumadıklarını gösteriyor. Bugünkü Kremlin rejiminin sonu geldiğini hisseden düşmanlarımız eski "büyük ve bölünmez Rusyanın" yeniden kurulması için plânlar hazırlıyorlar. Bolşeviklerin, Sovyetler Birliğinde milletler meselesi yoktur propagandasına uyan rus emigrasyonunun emperyalist çevreleri, bütün gayretleriyle, dünyaya ispat etmek istiyorlar ki, Türkistan, Ukrayna, Belorusya ve diğer Sovyet mahkûmu milletlerin istiklâlleri gibi, Kafkasya istiklâli de bir avuç separatistlerin uydurmaları ve hayal mahsulleridir; gûya bu milletlerin millî devlet an'aneleri yoktur ve ancak rus rehberliği altında saadete kavuşabilirler; ve sözde, Politbüroda oturan Yahudi, Gürcü, Ermeni

ve diğer yabancı elemanların boyunduruğu altında inleyen Rus milletini kurtarmak hususu düşünmelidir.

Rus mürtecilerinin bu sayıklamalarını sükûtle geçebilirdik. Fakat, asıl felâket şundadır ki, Amerikan efkârı umumiyesinin bazı çevreleri bu sayıklamaları ciddiye almışa benziyorlar.

Bu efendiler, sözde "hususî" bir "Rusya Milletlerini Kurtarma Komitesi" tesis ederek, Kremlin karşı mücadeleye için, Rus partilerinden mürekkep bir teşekkül vücuda getirmeğe başladılar. Bununla beraber, haricteki Ukrayna, Türkistan, Kafkasya millî partilerinin de mevcudiyetini hatırlayarak, kendi milletlerinin istiklâl davalarını ortaya atmamak ve ancak, "vahit ve bölünmez Rusya" çerçevesi içinde, hürriyetle iktifa etmek şartıyla, bunları da, mezkûr teşekküle iştirak etmeleri için davet ettiler.

Fakat, "Amerikan Komitesi" tarafından yapılan bu denemenin gösterdiği gibi, milletlerinin hayati menfaatlerini nazarı itibara almayan "bizim" Avtorhanov ve şürekâsı gibi bazı dönekler haric, gayri rus milletler böyle bir tuzağa düşmediler. Kendisini bilen ve milletini sayan hiç bir parti, ileride de, bu haince yola sapmayacaktır. Biz Kafkasyanın sadık evlâtları, şunu tekrar ediyoruz ki, Kafkasya milletlerinin istiklâl hakkını peşinen ve kayıtsız şartsız tanımayan ve en tabii haklarımızı şüphe altına sokan hiç bir siyasî kombinezonu kabul etmeyeceğiz.

Şuna inanmak lâzımdır ki, Amerikan Komitesi azalarının, bu davayı halletmek için, böyle yanlış bir yol intihap etmeleri, umumiyetle Rusya imparatorluğu ve bilhassa şimdiki Sovyetler Birliği tarihini bilmediklerinden leri gelmiştir. Sovyetler Birliği ve bu Birliği teşkil eden milletlerin tarihini öğrenmeden, bugün bütün dünyayı tehdit eden totaliter rejimin bu milletlerin hangisine istinat ettiğini bilmeden, böyle mesuliyetli bir işe girişmek affedil-

mez bir hatadır ve faideden ziyade zarar getirebilir.

Bu muhterem efendiler şunu bilmelidirler ki, Sovyetler Birliği nüfusunun yarısından fazlasını teşkil eden gayri-rus milletler-Kafkasyalılar, Ukraynalılar, Türkistanlılar ve diğerleri - hukuksuzluk içinde yaşıyorlar ve kurtuluşları için bu menfur rejimle devamlı surette mücadele halindedirler. Gayri-rus milletler bu mücadelede seller kadar kan akıtmışlar ve milyonlarca kurban vermişlerdir.

Millî kültürlerin barbarca boğulması ve gayri-rus milletlerin ruslaştırılması; Kafkasya, Türkistan, Ukrayna ve diğer milletlerin millî-kurtuluş hareketlerinin şanlı tarihini tahrif edilmesi, büyük İmam Şamil gibi, millî rehberlerin ve kahramanların temiz isimlerine "İngiliz-Türk ajanları" gibi hakaretamiz papazlar yapıştırılması; millî münevver zümresinin merhametsizce imha edilmesi ve nihayet gayri-rus milletlerden Volga boyu Almanların, Kalmukların, Kırımınların, Çeçen-İnguşların, Karaçay-Balkarların ve diğer halkların topyekün imhaları; ve bütün bunların yanında, rusluğu methüsena ederek, sanki bütün dünyaya kültür ve saadet yaymak için yaratılan yüksek bir varlık imiş gibi gösterilmesi ve saire... bütün bunlar, bugünkü Kremlin rejiminin vahşî şovinyist-empyralist tabiatını göstermiyor mu?

Bütün bu olaylar şu basit hakikatı meydana çıkarıyor ki, Sovyetler Birliğinde birbirile mücadele halinde iki zıt kuvvet vardır.

Birinci kuvvet, müsaviler arasında Rus halkını hâkim millet ilân ederek ona yaranan ve müstakbel savaşta ondan medet bekleyen, Komünist partisidir.

İkinci kuvvet, Rus-bolşevik müstevli-leri tarafından silâh gücüyle esaret altına alınan ve devamlı olarak müstebit rejime karşı millî istiklâl ve hükûmranlığı için mücadele eden Kafkasya, Uk-

rayna, Belorusya, Kazak ve diğer bir çok milyonluk gayri-rus milletleridir. Bunlar, Batı demokrasileriyle Kremlin istibdadı arasındaki gelecek savaşlarda, müşterek düşmana karşı, Hür dünyanın kurtuluş kuvvetleri saflarında yer alacaklardır.

Bu kuvveti takviye etmek için, onu manen desteklemek ve bolşevikler tarafından gaspedilen istiklâlinin yeniden tadesi hakkını tanımak lazımdır.

Mantık, Rus halkının yâni bolşevik olmayan rus işçi, köylü, memur ve münevver kitlelerinin, Kremlin öncü kuvvetlerinin hezimelinden sonra, rejimden yüz çevirerek, demokrasiler tarafına dönmelerini icap ettirir. Bu potansyel kuvveti aktif bir hale getirmek için, onu da manen desteklemek lazımdır. Yâni, evvelâ bu kuvvete, peşin olarak, etnik hudutları içinde yeni demokratik Rusyanın kurulması ve inkişaf etmesi hakkının tanınması icap eder. Saniiyen, Rus halkı arasında, Birleşmiş Milletler Kurulunun müsavî haklara malik müstakbel üyesi millî Rusyanın kurulması gibi haklı ve asil fikirleri aşlamak isteyen Rus partilerine her türlü yardımın yapılması lazımdır.

Dünyayı, Kremlinin saçtığı ölüm tehlikesinden kurtarmak ve bütün dünyada sağlam temeller üzerinde uzun ve devamlı bir barış tesis etmek için, bütün milletlerin tabii haklarına müsavî şekilde hürmet edilmesi lazımdır. Birleşmiş Milletler Kurulunun temel taşı teşkil eden Atlantik Paktının ifade ettiği o mukemmel prensipler de cesaretle müdafaa edilmelidir.

Güya bizim, açık ve sarîh prensiplerimizle, vahit bolşevik aleyhtarı cephesini zayıflattığımızı ve düşmanın ekmeğine yağ sürdüğümüzü iddia eden "Svobodnyy Kavkaz" paçavrasının yazarları, bu iddialarından vaz geçsinler ve bize ittira etmesinler. Bilâkis onlar, Rus empyralistleriyle uyusmakla, "Ameri-

kan Komitesiyle emperyalistler" Sovyetler Birliğinde eski rus sömürgecilik rejimini yeniden kurmak ve Sovyet hükümetinin gayrı rus halklara bahsettiği milli haklardan mahrum bırakmak istiyorlar, tarzında propaganda yapmak için, Stalinin eline silâh veriyorlar.

Bizim, gûya Rus halkına karşı sefer hazırlayan ehli salıp kuruluşa girdiğimizi iddia eden rus mürtecileri de iftira etmesinler. Bunların hepsi yalandır. Biz, yalnız, Rus halkını bir silâh gibi kullanan, rus emperyalistlerine karşı mücadele ettik ve ediyoruz. Eğer Ruslar bu parazit kuvvetlerden kurtulur ve sömürge sevdalarından vaz geçerlerse, ilk önce biz Kafkasyalılar Rus halkına do-

stça elimizi uzatır ve onunla iyi komşuluk münasebetleri tesis ederiz. Neşriyatımızda da müteaddit defalar kaydedildiği gibi, biz, etnik hudutları içinde hakiki demokratik milli Rusyanın kuruluşu gibi asil bir davayı ciddiyetle ele alacak rus partilerini selâmlamağa hazırız.

Şimdilik ise, bolşevizm mahkûmu milletlerin müşterek cephesinde asırlık mücadelemize devam edeceğiz. Biz şuna inanıyoruz ki, bu mücadelede, müşterek düşmana karşı mücadele eden Birleşmiş Milletler Kurulu ile Amerika ve İngiltere büyük demokrasilerinin sempati ve yardımlarına nail olacağız.

Davamız haklıdır ve zafer bizimdir.

Bu günün ve yarının meseleleri

Yazan: Mirza Bala

Amerikada intişar eden "Novoye Russkoye Slovo" gazetesinin 29. 10. 1952 tarihli sayısında okuyoruz: Münih'te, "Antibolşevik Savaş Merkezi" nizamnamesini imzalayanlara, "Amerikan Komitesi" tarafından bir ziyafet tertip edilmiş ve bu ziyafette bizim dönekler de birer hitabe ile hulûsiyet ve ubudiyetlerini arzemişlerdir. Ceyhun Hacıbeyli, "milletinin asırdide hayat tarzını yalnız bolşevik ihtilâlinin altüst ettiğine ve bu ihtilâlin milletleri birbirinden uzaklaştırdığına" işaret etmiştir.

Bolşeviklik, Azerbaycan için bir ihtilâl midir, yoksa ordusuyla, topu ve tüfeği ile vukubulmuş askeri bir istilâ mıdır? Milletimizin hayat tarzını altüst eden yalnız bolşevik "ihtilâli" midir? Ve bu tahrip-kârlıkta bolşevikliğe takaddüm eden çarlık istilâsının hiç bir payı yok mudur? Nihayet bolşevik "ihtilâli" yalnız milletimizin hayat tarzını mı değiştirmiştir? Millî ve müstakil bir devlete nihayet vererek onu yeniden Rusyaya ilhak et-

memiş midir? Çarlığa karşı temayülleri ile tanınmış olan Ceyhun Hacıbeyli bil-hassa bu istiklâl meselesini ve bu istiklâl derdini sükûtle geçmeyi tercih "buyurmuşlardır". Çünkü, altında imzası bulunan yüz karası "anlaşma"ya göre ve bu "anlaşmaya" zeyil olarak imza olunan "kabulü taraflarca mecburi protokol tefsiri" gereğince, 1917 den sonra kurulan millî devletlerden hiç biri kabul edilmeyecektir. Bu millî devletler "umumî Rusya iğtişası esnasında birer emrivâki şeklinde kurulmuş" gayrı meşru tesekkül olarak telâkki edilmişlerdir. Ceyhun Hacıbeyli kızıl çarlığın selefi bulunan kara çarlık devrinden de bahsetmemiştir. Çünkü, kızıl ve beyaz Ruslar çarların istilâ devrini müspet ve medenî bir hâdisce telâkki etmeyi emrediyorlar. Buna mukabil sabık rus imparatorluğu dahilindeki milletlerin, bolşevik ihtilâli yüzünden, birbirinden uzaklaştıklarını, yana yakıla izah etmiştir. Ceyhun Hacıbeyli, Denikinlerin, Kolçak-

ların ve Vrangellerin Kafkasyada, Kırım'da, İdil-Uralda ve Türkistanda rus olmayan milletlere, bilhassa Türk ve müslümanlara kan kusturan vahşetlerine de temas etmemiştir. Halbuki bolşeviklerin bu vahşetlerden kurnazca nasıl istifade ettiklerini, rus olmayan milletlerin milli istiklâl azmini nasıl istismara kalkuklarını, beyaz Rus "arkadaşlarına" hulusiyetle hatırlatabilirdi. Fakat Ceyhan Hacıbeyli bunu yapmamakta mazurdur. Milletinin istiklâl hakkından resmen feragat etmiş olan bir adam, istiklâl fikrine iyimada bulunmakla dünyanın denikinci rus ağabeylerini kızdırmağa nasıl cesurel ederdi? Böyle hareket etmiş olsaydı "büyük Rus milletinin" himayesinden mahrum kalacaktı. Halbuki bu himayeye derin bir ihtiyac hissetmektedirler. Ziyafete iştirak edenlerden mayor Fetaliyevli "Rus himayesine" olan bu ihtiyacı sarahatla belirtmiştir. Onun mütalaasına göre:

"Rus milletinin şahsında emin bir mültefik temin edilmeden, küçük milletlerin kurtuluş uğrunda her hangi bir teşebbüsü akamete, mahkûmdur. Binaenaleyh, bugünün, tehiri kabil olmayan, meseleleri karşısında, yarının meselelerini ikinci plâna atmak lazımdır."

"Bugünün, tehiri kabil olmayan, meseleleri" karşısında ikinci plâna atılan "yarının meseleleri" nelerdir acaba? Son anlaşmayı, rus görüşüyle, büyük bir zafer telâkki eden rus gazetesi, "yarının meseleleri" ni turnak içine almak suretile, bu sözlerden şüphelendiğini açıklamaktan kendisini alamamıştır. Avrupada intişar eden başka bir rus gazetesi ("Posev", 9. 11. 1952), anlaşmayı alkışlamakla beraber bu sözlerden duyduğu endişeyi şöyle belirtmektedir:

"Tayini mukadderat hakkının, Sovyet rejimi tasfiye edildikten sonra halledileceğinden bahseden ikinci not (anlaşmanın üçüncü maddesinin ikinci notu), hukukî serahattan mahrum olduğu için, bu

hakkın kurtulan milli araziler üzerinde ayrı ayrı gerçekleşeceği şeklinde tefsir olunabilir ki, asla makbul değildir. Çünkü kurtuluş dalgaları, ileriledikçe, mukadderatlarını tayin edecek olan milletler hesabına eriyerek, neticede düşmandan daha zayıf bir hale gelir ve umumi bir felâketi mucip olur"...

Peki, nerede kaldı "büyük Rus milletinin hamlesi?... Ruslarla anlaşmayı imza edenlerden Ekber Ağa Şeyhulislamov, Avrupada intişar eden "Azerbaycan" dergisinin dördüncü sayısında bizi inandırmaya çalışıyordu ki:

"Bolşevizmi ya bir cihan muharebesi, ya dahilde bir ihtilâl ve yahut ikisi birden aynı zamanda devirebilir. Bu vak'alarda ise Rus milletinin oynayacağı rol büyüktür."

Halbuki "Posev" gazetesi diyor ki, kurtuluş dalgası ileriledikçe, rus olmayan milletler birer birer müstakil devlet haline gelirlerse, bu kurtuluş dalgası düşman karşısında zayıf kahr ve felâketi mucip olur... Yâni "Posev" Rus milletinden hiç bir hamle ve hiç bir ihtilâl beklememektedir...

Mamafî, "Posev" müstarih olabilir. Anlaşmanın birinci maddesi, "Komünist diktatörlüğünün tam tasfiyesinden" bahsetmektedir. Yâni hariçten her hangi bir müdahaleyi de reddeden "büyük rusyacı antibolşevikler", tek bir köy bolşevik elinde kaldıkça, aldıkları yerlerde oturacak ve milletlere kıvıldamak imkânı bile vermeyeceklerdir. Ve Fetaliyevin "yarınki meseleleri" "anavatan Rusyaya ihanet" telâkki edlerek "ikinci plândan" da silinecektir.

Sayı dikkattir ki, bütün gayesinin, "komünist diktatörlüğünün devrilmesinden ibaret" olduğunu tasrih eden anlaşma, sırf rejime taallük eden maddeleri de ihtiva etmekte, o cümleden olarak, "kolhozların tasfiye edilüp toprakların köylüye verileceğini" de ileri sürmektedir. Bayrağında "insanlara hürriyet, mil-

letlere istiklâl" şiarı yazılı Demokrat bir parti olması itibarile, kollektivize hareketinin ilk günlerinde, "Müsavat" partisini bu hâdiseye karşı alâkasını tayin ederken, muhaceretin sağından ve solundan yaygaralar kopmuştu. Milletin yüzde Yetmişbeş nispet teşkil eden büyük çoğunluğu, belki özü, köylüden ibaret olan bir memlekette, eski çar ailesine ve o ailenin dayandığı feodallara ait toprakların köylüler arasında taksim edileceğini öledenberi müdafaa eden "Müsavat" partisi, kızıl bir derebeylikten ibaret olan kolhozların tasfiyesi esnasında çarlık devri nizamlarının ihya edilmeyeceğini ve toprağın köylülere verileceğini ilân ederken, sağdan ve soldan şu sesler yükselmisti:

- Bu mesele bugünün meselesi değildir. Bugünün meselesi yalnız istiklâldir.

Eski derebeylik devri nizamlarını özleyen mütegalibe zümresi için "gaspedilmiş topraklar eski sahiplerine verilecekti". Komünist partisinin siyasi nizamını reddetmekle beraber, ekonomik teşkilâtını sosyalizme doğru müspet bir adım telâkki eden soldaki marksist zihniyetliler için Sovyetlerin ekonomik müesseseleri olduğu gibi kalacaktı. Bu itibarla sağ ve sol, Azerbaycan Parlamentosunda olduğu gibi, "Müsavata" karşı birleşmiş ve bu gibi meselelerin istiklâlciler cephesini parçalayacağından bahsetmişlerdi.

Bizzat Fetalibeyli için de mesele böyle idi. İkinci dünya savaşı esnasında, Alman orduları sırasında, Azerbaycan gö-nüllülerinin Azerbaycan istiklâli uğrunda harp ettiklerini ve bu istiklâl hakkının Hitlerlere bile kabul ettirmek için uğraştığını hatıralarında kabartmağa cahlısan Fetalibeyli için — asikâr örünüyor ki — bugünün meselesi istiklâlden ibaretti. Fetalibeyli bu istiklâl hakkını ha-

kikaten kabul ettirebilmiş mi, bilmemiş mi? Bunu münakaşa mevzuu yapmak niyetinden çok uzak bulunuyoruz. Alman ırkının üstünlüğünden bahseden Hitlerin çizdiği hayat sahası içinde kalan ve Sovyet hâkimiyetinden "kurtarılmış" olan Estonya, Letonya, Litüvanya, Belorusya, Ukrayna ve Kırım gibi memleketlerde tanınmayan bir istiklâl hakkının Azerbaycan için, istisnai bir hal olarak, tanınacağına inanmak kolay değildir. Bununla beraber, Hitler Almanyasında bile böyle bir hakkın kabulü uğrunda yapılmış olan her hangi bir teşebbüs, istiklâl hakkının yarınki bir mesele olmayup, ön plânda gelen bugünün aktüel meselesi olduğunu serahatle ispat etmektedir.

O halde, dün "bugünün meselesi" olan istiklâl hakkı, bugün neden "ikinci plâna atılan yarının meseleleri" sırasına geçiriliyor?

Fetalibeyli, bir iki yıl evvel, Türkiye'de bulunduğu sıralarda, "Millî Birlik Meclisi" için bir "Anayasa" tanzim etmişti. Bir nüshası elimizde bulunan bu "yasa"nın "dışışleri" bölümünde aynen şu sözleri okuyoruz:

"Batı ve Doğu memleketlerine vatanımızı ve milletimizi, aynı zamanda yürüttüğümüz savaşın ülküsünü tanıtmak, bu ülkünün hür dünya menfaatlerine uygun olduğunu anlatmak; bundan başka, beyaz rus milletçilerinin (anla: Moskof) *) bu defa da rus emperyalizmini "Rusya demokratik federasyonu" adı ile canlandırmak heveslerini baltalamak"...

"Rus milletinin sahsında emin bir mütefik temin etmek" gavesiyle, istiklâl hakkını "yarının meseleleri" halinde "ikinci plâna" atan Fetalibeyli, kayıtsız ve şartsız istiklâlden bahseden bu "anayasa"da, yukarıdaki sözlerini "Allaha, Peygamberimize, Kur'ana, Vatan ve şerefî üzerine" içtiği bir and ile teyit ediyordu.

*) Parantez içindeki notu da kendisinin dir. — M.B.

Bütün bunlardan sonra, istiklâl hakkı, Rusların inayetine terk edilen yarınki meseleler halinde "ikinci plâna" atılmıştır. Andlara ve yeminlere rağmen...

Neden böyle yapılmıştır, biliyor musunuz?

Meğerse "Amerikan Komitesi" başka türlü yardım etmiyormuş. Bakınız Ekber Ağa, yukarıda adı geçen "Azerbaycan" dergisinde neler diyor:

"Amerikan Komitesi 'yalnız eski Rusyadan çıkan' ('yalnızdan' - 'çıkana' kadar tırnak Ekber Ağanındır) ve şimdi U.R.S.S. (Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği) ismini taşıyan devlet dahilinde yaşayan milletlere yardım edüp, onları kurtarmak niyetindedir. Tabii bu milletlerin içinde asıl Rus milleti de mevcuttur ki, onun ismi de Velikorus (büyük rus) dir. Amerikaya, yüz milyonluk rus topluluğunu Staline bırakup, yalnız bizimle beraber gidiniz demek akılsızlıktan başka bir şey değildir." Ve sonra Rus milletinin ehemmiyet ve kıymetini methüsena etmektedir.

Halbuki "yüz milyonluk rus topluluğunu Staline" bırakmayı kimse aklından geçirmemiştir. İstenen şey rus olmayan milletleri de Rus milleti ile müsavi haklara, istiklâl ve hükümlanlık haklarına, malik birer zi-hak telâkki edilmesidir. Yani, "Amerikan Komitesinin" "eski Rusyadan çıkan ve şimdi de Sovyetler Birliğinde yaşayan milletleri" bir aralık müstakil birer devlet halinde teşekkül etmiş ve milletlerce tanınmış olarak kabul etmesini istiyoruz. Resmi adı "Rusya milletlerine yardım komitesi" olan "Amerikan Komitesi" bizi Rusya camiasında bir akalliyet olarak kabul ediyor ve bizim istiklâl devrimizi tanımıyor. Halbuki bizim için "Rusya camiası" ve "Rusya milletleri" diye bir mefhum mevcut değildir. "Amerikan Komitesi" kendi

noktayı nazarını kabul ettirmiş ve 1917 den sonra teşekkül eden milli devletlerin istiklâl hakkından feragat etmek suretile yardım etmiştir. "Bütün ve bölünmez Rusya yoktur" iddiasında bulunan Ekber Ağa derin bir gaflet içinde olduğunu idrake başladığı gün, "Büyük rusyacıların" eline hukuki bir silâh vermiş olduğunu da anlamaya başlayacaktır. Ve belki de pişman olacaktır. Fakat o zaman çok geç kalacaktır.

Her hangi şahsî ihtirastan uzak ve sırf vatan, millet ve istiklâl aşkıyla çırpınan tarafsız bir okuyucu, yukarıdaki itiraflardan, Amerikan yardımını temin etmek için, istiklâl hakkından feragat edilmiş olduğunu kabul edecektir. Amerikan yardımını temin endişesi ile istiklâl hakkı bugünün dâvası halinden yarının meselesi haline getirilmiştir. Onlar için bugünün ve yarının meseleleri manasını ve şeklini kolay kolay değiştirebiliyor. Biz bunu yapamıyoruz. Bizim için ezeli ve ebedî bir dâva vardır: Bizim için bugünün meselesi hür, demokratik ve müstakil milli bir Azerbaycan dâvasıdır. Bizim için yarının meselesi de Müstakil Milli Azerbaycanı hür ve demokratik bir Cumhuriyet olarak ebediyen yasatmak azmidir. Kimsenin bu haktan fedakârlık yapmaya selâhiyeti yoktur. Bu, tek bir harfinden bile fedakârlık yapılmayacak milli bir dindir. Bu millî dinin müminleri için vatan mukaddes bir kâbedir. Mihrabına on binlerce kurban vermiş olduğumuz bu mukaddes milli kâbeyi rus çizmeleriyle kirletemeyiz. Biz, bizimle aynı imanı taşıyan hürriyet ve istiklâl aşığı müminlerle beraberiz. Bizimle mukadderat birliğine malik rus esiri milletlerle el birliği beraber yürümek bugünün en aktüel meselesi ve vazifesidir.

Ulu Tanrı, Hak yoldan azanlara doğru yolu gösterecektir.

Azerbaycan'da fikir hareketleri

Yazan: S. Tekiner

IV*

Daha 19 uncu yüzyılın sonlarından başlayarak dini telâkkilerdeki liberalizm hareketi, Şark Dünyası umumî efkârını ciddiyle meşgul etmişti. İslam Şarkı'nın Avrupa emperyalizminden yediği darbelerin tesiri altında bu dini hareketin, siyasi bir mefkûreye intikal edeceği tabii idi. İslâmîği, yalnız birleşmek yolu ile kurtarabileceklerine kani bulunan İslâm fikir adamları için "İttihadi İslam", siyasi bir gaye oluyordu.

1905 ihtilâli, hatta ondan daha çok sonralara kadar, Rus mahkûmu bütün Türklerin düşüncü sistemini Panislamizmin teşkil ediyordu. Bunun içindir ki Rus mahkûmu Türklerin siyasi taleplerini tespit ve haklarını müdafaa etmek maksadiyle, 1905 yıllarında teşekkül etmiş cemiyete "Rusya Müslümanları İttifakı" denmiş, cemiyetin hukuk, maarif, matbuat ve sanat gibi umdeleri İslâmî bir şekilde tebarüz ettirilmisti. Yine, bu görüş ve düşüncelerin neticesidir ki, bu devrin mühüm siyasi talebini de, Ruhani İdarelerin Muhtariyeti ve dini makamların, bizzat Müslümanlar tarafından seçilmesi teşkil etmiştir.

Balkan Harbi, bütün Türk dünyasında, o cümleden Azerî Türklüğünde de büyük bir reaksiyon doğurdu. Ruslar'ın, Balkan İslâvlarını iltizam etmesi, her yerde Millî Hisleri kamçılıyordu. "Hilâli Ahmer" faydasına iâne toplamak, Millî bir nümayiş halini alıyor ve Azerî gençleri gönüllü olarak harbe iştirâk etmek için Türkiye'ye kaçıyorlardı.

Azerbaycan matbuat ve neşriyat hayatında da yeni bir hareket ve bu hareketle mütenasip olarak yeni bir (terim) zuhur ediyordu. Şimdiye kadar din mef-

humu ile tarif edilen "Milliyet", şimdi dil, ırk ve hars hadiseleriyle izah ediliyordu. Müslüman sıfatı yalnız dini müesseselere münhasır kalarak, diğer hususlarda "Türk" sözü ehliyet kespediyordu. Hulâsa klerikal sistemden kurtulan siyasi mefkûre, Milli Hars sistemine doğru sarıh bir inkılâp yapıyordu.

İşte, Millî Tarihimizin İstiklâl Devrini hazırlamakta büyük hizmetleri olan "Açık Söz" gazetesi de, bu yeni Milliyetçilik hareketinin müessis ve alem-darı olarak, büyük tarihî vazifesini yapmak için bu sıralarda faaliyete başlamıştı.

Büyük siyasi faalimiz ve kıymetli muharrir Mehmet Emin Resulzade tarafından 1945 tarihinde tesis edilen "Açık Söz", Milliyet ve Türklük dâvâsını yürütmek gayesiyle kurulmuş, Milliyetçi ve İstiklâlci bir gazete idi. "Açık Söz" ün Milliyetçilik ve İstiklâlcilik hareketlerine mâtuf faaliyetleri, yalnız Azerî muhitine münhasır kalmayarak, Rus mahkûmu bütün Türkler'in kurtuluş mücadelesinde de önayak olmuştur, Rus mahkûmu Türklerin, İstiklâl fikrini acıkca neşr eden ilk gazete "Açık Söz"dür.

Türkleşmek, İslâmlaşmak ve Muasırlaşmak şıarı ile intişar ederek, dilde Osmanlıcılık ile Mahallicilik cereyanlarının, hâlâ mücadele halinde bulunduğu bir devre raslayan "Açık Söz", bu iki cereyanı telif etmeğe muvaffak olarak, Türkiye'deki, dilde Türkçülük cereyanını, Azerbaycan'da tervic etmiştir. "Açık Söz", İstanbul ağzı ile orta edebî Türkçe üzerine intişar ediyordu.

"Açık Söz" vasıtası ile siyasi bir mefkûre şeklinde şuurlandırılan Milliyetçilik hareketi, Azerî Türkünü yeni, parlak

*) Bak: «Kafkasya» No. 11, 12, 14, 15.

bir istikbale, İstiklâle doğru götürüyordu. Dört senelik neşriyatı neticesinde "Açık Söz", çok büyük başarılar sağlamıştır. Azeri Türkü'nün İstiklâlini hazırlamış ve tahakkuk ettirmiş olan siyasi faalları, Açık Söz Nesli diye mâruf-tur. "Açık Söz" ün terviç ettiği bu yeni Milliyetçilik hareketi, yalnız fikri ve medenî sahada kalmayarak, siyasi sahada da tatbikata koyuluyordu.

1905 senelerindeki "Rusya Müslümanları İttifakı" devrinde dini düşüncelerden âri bulunan radikal Azeri gençliği, Sosyalizm cereyanlarının tesirine kapılmış bulunuyordu. "Rusya Müslümanları İttifakı" liderlerinden Ali Merdan Bey Topçibaşı ve başkaları, mefkûre itibarile Rus liberalizminin mümessili olan Milükof'un temsil ettiği "Kadet" fırkasına kısmen intisap ve kısmen de sempati beslerken, radikal gençlik, Çarlığa karşı en mürit cephe almış bulunan sosyalist partilere, bilhassa sosyal demokrat partisinin sol cenahına intisap ediyor veya sempati besliyorlardı. "Rusya Müslümanları İttifakı" cemiyetinin Dumadaki fraksiyonu, siyaseten "Kadet" fraksiyonunun peyki halinde iken, Bakûde Türkçe çıkan radikal gazetelerden "Tekâmül", Duma'nın en sol inkılâpçı cenahını iltizam ederek "İttifakçı"ları şiddetle tenkit ediyordu.

1910 senesine kadar, Rus liberalizmi ile Rus sosyalizmi arasında intihap münakaşası ile geçen siyasi hayat, bu tarihten itibaren Azeri Türklüğünde yeni bir safhaya giriyor ve bununla üçüncü bir siyasi cereyan ile yeni teskilât teşebbüsleri başlıyor ki, bu da Millî Demokratizm ve Millî inkılâp mefkûreciliğinden ibarettir.

İşte, bu yeni Millî demokratizm ve Millî inkılâp mefkûreciliğinin alemdarı sıfatı ile de, Millî Azerbaycan Mûsavat Halk Fırkası'nın siyasi faaliyete geçmesini görüyoruz.

Bakûda, basta M. E. Resulzade olmakla "Açık Söz" cülerin idare ettikleri bu geniş siyasi faaliyet devam ederken, Azerbaycan'ın ikinci kültür merkezi olan Gencedede, aynı gayeleri hedef tutan veyince büyük siyasi faallarımdan merhum Nasip Bey Yusufbeyli'nin idare ettiği milliyetçilik hareketlerine şahit oluyoruz.

Suurlu milliyetçilik duygularının tabii bir ifadesi olarak, terviç ettikleri istiklâlcilik mefkûresinin tahakkuku için, sarsılmayan azim ve imanla çalışarak, Millî Azerbaycan'ın müessisleri diye anılan bu iki büyük fikir ve idealist siyaset adamımız arasında, teessüs eden dostluk ve arkadaşlığın nasıl vukubulduğunu bizzat M. E. Resulzade'nin kendisinden dinliyelim:

"...Harb'i umumî seneleri idi. O, Gencede Belediye azalığında, ben de Bakû da 1915 senesinde tesis ettiğim "Açık Söz" gazetesinin başında bulunuyorduk.

Nasip Bey, idare işleri için Bakûya sık sık geliyordu ve her gelişinde ilk ziyaretini "Açık Söz" idarehanesine yapardı. Daha ilk görüşümüzde, Rahmetli ile aramızda, kendisinden ayrıldığım son mayıs 1920 günlerine dek, zerre kadar haleldar olmayan bir samimiyetle devam eden bir dostluk teessüs etmişti. Bu dostluğu şu kadar metin bağlarla, bir görüşmede bağlayan şey, şüphesiz, müşterek bir gâye, müşterek bir ruh taşıdığımızı mütakabilen keşfedişimiz idi. Bu ruh'i müşterek, Gencede Nasip Bey'e, siyasi bir fırka maddesinin yazılmasını telkin ettiği zamanlarda, bana da Bakûda, "Açık Söz" gazetesine aynı tezi müdafaa eden bir baş makale yazdırtmıştı." (Odlu Yurt mecmuasından).

Nasip Bey'in Türkçülük sahasındaki faaliyeti de hayli kadimdir. 1911 senesinde İstanbul'da, "Türk Derneği" kurucuları ve faal âzaları olarak faaliyete geçen Necip Asım, Ahmet Mithat, Yusuf

Akçura ve İsmail Gaspıralı gibi mâruf şahsiyetlerin yanında Nasip Bey'de yer alıyordu.

Dilde, fikirde ve işde birlik şiarıyla bütün dünya Türklerinin dikkat nazarını üzerine celb etmiş olan merhum İsmail Bey Gaspıralı'nın Kırım'da neşrettiği "Tercüman" gazetesinde de Nasip Bey'in emeği vardır. Hulâsa Nasip Bey, Milli mücadele tarihinde şerefli bir mevki işgal etmiş olan Gence muhitinde Türkçü, milliyetçi ve realist görüşleri ile istikbalin ümit verici bir yıldızı olarak parlamıştı.

1917 senesinin Nisan ayında, Bakû'da toplanan Kafkasya Müslümanları Kurultayına Nasip Bey, o sıralarda Gence'de teşkil etmiş olduğu "Türk Federalistlerinin Ademi Merkeziyet Fırkası"nın, milliyetçilik, Türkçülük, halkçılık ve asriliğe vâzeden tez ve programıyla iştirâk ediyordu. Gene, Kurultaya aynı görüş ve esaslarla iştirâk etmiş olan "Müsavât Halk Fırkası" ve "Açık Söz" cereyanı mümessilleriyle "Türk Federalistlerinin Ademi Merkeziyet Fırkası" arasındaki ilk manevî anlaşma, her üç cereyan mümessillerinin de memleket meselelerinde gösterdikleri büyük anlayış ve ciddi samimiyet neticesi olarak bu Kurultayda vukubulmuştur. Merhum Nasip Bey, Kafkasya haritasını açarak, Azerbaycan İstiklâlini müdeler mahiyetteki "Kim dâvâ edebilir ki, biz kendimizi idareye selâhiyetli bir millet değiliz" vecizesini de, gene bu Kurultay'da söylemişti.

Bu Kurultaydaki siyasi görüş birliği ve ruhî anlaşma neticesi idi ki, Bakû ve Gencedeki Milliyetçi cereyanlar mümessilleri arasında, özlenilen Müstakil Azerbaycan'ın doğuşunda mühüm âmil olduğu çok geçmeden anlaşılan bir ittifak hasıl olarak, bütün bu cereyanlar "Türk Federalistlerinin Müsavat Halk Fırkası"nda birleşebilmişlerdi.

Bu anlaşma üzerine, Kafkasya Müslümanları Kurultayı'nı müteakip, Azerbay-

can siyasi hayatında pek mühüm bir hâdise olarak telâkki edilen, "Türk Federalistlerinin Müsavat Halk Fırkası" Birinci kurultayı, Bakû'da toplanarak, Milli hayatı önemi haiz mühüm kararlar almıştı. Bütün bu yapıcı faaliyetlerde Nasip Bey merhumun takdire şayan gayretlerini şükranla anmak Milli ve Vatanî bir borçtur.

1905 ihtilâli ile elde edilen nisbî hürriyetler neticesi olarak, Azerbaycandaki yeni fikir ve siyasi gelişmelerden bahsederken, Rus mahkûmu diğer Türklerin de siyasi hayatında vukubulan önemli hâdiselere, bu arada, 1906 senesinde Rusya'nın Nijninovgorod şehrinde Azeri mümessillerinin de katıldığı "Rusya Müslümanları Kongresine" yukarıda temas etmiştik. Şimdi ise, bu kongre, ve bunu müteakip senelerde vâki siyasi hareket ve faaliyetleri daha geniş bir şekilde ele almaya gayret edeceğiz.

Siyasi plâtfömleriyle meşrutiyetçi bir rejimin sağlanması ve meşrutiyetçi Rus firkaları ile teşriki mesafî yoluyla, kanunun müsaade ettiği imkân nisbetinde Kültürel Milliyetçilik programlarının tahakkukunu isteyen İttifakçılar'ın, bir çok önemli işler başarmış olduklarını kaydetmeliyiz.

"İttifakçılar", bütün dünya Türkleri'nin tek bir Millet olduğuna dair hâkim kanaatin dünya eskârına aksettirilmesi ve Milli Birlik suurunu bulmuş mütecanis bir milletin, mezhepler yüzünden parçalanmağa mâruz bırakılamayacağı bahsinde çok ileri bir adım attılar. Dil ve Medeniyet bahsinde de Avrupa medeniyetinin yalnız Türkçe öğrenilerek, tedrisatın Türkçe yapılması lüzumu üzerinde alınan kesin kararlar çok büyük önemi haizdir.

"Rusya Müslümanları İttifakı" kongresi, bahis mevzuu ettiğimiz bu meselelere temasla, Kırım delegesi merhum İsmail Gaspıralı ve Azeri delegesi Ali

Merdan Topçibaşı'nın teklif ettikleri karar suretini alkışlarla kabul etmişti.

"İttifakçılar" bütün bu meseleleri, bir program halinde sistemleştirerek tahakkuk ettirmek gayesiyle, "Rusya Müslümanları İttifakı Partisi" adıyla siyasi bir teşekkül de vücade getirmişlerdi. Fakat, İttifakçılardan tasarlanmış olan, bütün bu meseleleri ihtiva eden programların tatbiki, samimiyetlerine güvenerek iş birliği yapıkları, Rus liberal partilerinin ve dolayısıyla da polis, jandarma ve misyoner teşekküllerinin sınırlı niyetleri yüzünden mümkün olmadı. İttifakçılar'ın geniş siyasi faaliyetlerine, müsamaha edildiği zamanlarda dahi, muhalif bir pozisyon alan İnkılâbî Gençlik, Rusya'da cumhuriyet rejimi kurulmadıkça her hangi bir Millî ve Dinî programın tatbik edilemeyeceği hakkındaki kanaatlarını belirtmişlerdi.

Böylelikle, İttifakçıların meşruiyetçi programları yerine, cumhuriyetçi bir program teklif eden bu İnkılâbî Gençlik, Rusya'da cumhuriyetçi bir rejim teessüs ettiği takdirde, mahkûm Türkler'in de Millî taleplerinin yerine getirileceğine kani bulunuyorlardı.

İşte, 1917 inci yıl Rus İhtilâlinin vukubulduğu tam şu mühüm anda idi ki, Resulzade Mehmet Emin ve Nasip Beyler'in verimli faaliyetlerinin mahsulü

olarak yetişmiş olan İnkılâbî Gençlik, İttifakçıları da Cumhuriyetçileri de inkâr eden İstiklâl ve Millî Devlet talepleriyle ileri atılarak, siyasi hayatta söz söylemek hakkını haiz, yegâne şuurlu milliyetçi kuvvet olduklarını, kısa bir zamanda siyasi mukadderata hâkim olabilmeleriyle isbat etmişlerdi.

1917 inci yılın Mayısında, Moskova'da toplanan "Umum Rusya Müslümanları" kurultayına iştirâk eden bu İstiklâlci Gençliğin vâzettığı, "Millî mefkûreyi derpiş eden Millî programların, yalnız Millî Devletler hudutları dahilinde tatbik edileceği" tezi yanında, sırf Rusya müslümanları vahdetiyle Rus demokrasisinin parçalanmaması gayeleriyle müdataa edilen, Cumhuriyetçilerin, "Merkeziyetçi bir Rusya Cumhuriyeti" tezi, pek sönük kalıyordu.

İşte, bu mantığı muhakeme ve isabetli görüşlerinin sayesinde idi ki, Kurultayın siyasi hareket hattının istikametlenmesinde en müessir bir unsur olan İstiklâlci Millî Devletçiler, muhaliflerinin müdafaa ettikleri "Merkeziyetçi bir Rusya Cumhuriyeti" tezinin âkim kalmasında da başlıca âmil olabildiler.

Moskova Kurultayındaki bu İstiklâlci Millî Devletçiler hareketini sevk ve idare eden, Türk Federalist Müsavat Halk Fırkası idi.

"Kafkasya", Kafkasya milletlerinin bolşevik boyunduruğundan halâsı ve Azerbaycan, Ermenistan, Gürcüstan ve Şimalî Kafkasya'dan müteşekkil Kafkasya Konfederasyonunun kurulması uğrunda mücadele etmektedir.

"Kafkasya", müşterek bir organ olmak hasebiyle, müşterek vatanının bütün millî ve vatanperver kuvvetlerinin bir araya toplanmaları için gayret gösterecektir.

Kafkasya konferansının neticeleri

Şimali Kafkasya Milli Komitesinin teşebbüsüyle, mesul ve maruf mümessillerin iştirakiyle 11-16 Kasım 1952 de, Münih'te, mütevazi "Habis" otelinde umumi Kafkasya konferansı icra edilmiştir.

Böyle bir umumi Kafkasya toplantısını bütün dürüst Kafkasyalılar çoktan arzu ediyorlardı. Çünkü, bu karışık ve tehlikeli zamanda, Kafkasya milletlerinin hakiki arzu ve taleplerini, uydurma "teşekküller" namına hareket ederek, ecnebi teşekküllerine ve dünya efkârı umumiyesine yanlış aksettiren bazı Kafkasya oportünistlerinin keyfi ve zararlı çıkışlarına son vermek lâzım geliyordu.

Fransa, İngiltere, Türkiye, Almanya ve diğer memleketlerde yaşayan delegelerin toplanması pek de kolay olmadı ve uzadıkça uzadı. Böylelikle, Münih, tespit edilen günde gelenler, diğer delegeleri bir kaç gün beklemek mecburiyetinde kaldılar.

Fakat, bu bekleme günleri boşuna sarf edilmedi. Daha evvel gelen delegeler, hususî toplantılarda bir çok meseleleri müzakere ederek, konferans çalışmalarını kolaylaştırdılar.

Nihayet, Azerbaycan Milli Merkezi, Hariçte Gürcü Milli Siyasî Merkezi ve Şimali Kafkasya Milli Komitesi delegasyonlarının iştirakile, konferans çalışmalarına 11 Kasım'da başlandı.

Ermeni delegasyonuna gelince, o bu tarihte gelemedi ve prensip itibarile konferansa iştiraki kabul etmiş olan Daşnakşyutun partisinin, konferansın tahirî hususunda vâki ricasını, bazı delegasyonların gelmiş, bir kısmının da yola çıkmış bulunmaları dolayısıyla, is'af etmek imkânı bulunamadı.

Konferansı Şimali Kafkasya Milli Komitesi başkanı A. Magoma açarak, bütün delegeleri sıcak bir ifade ile selâmla-

dıktan sonra, Şimali Kafkasyanın Çeçen-İnguş, Karacay-Balkar bölgeleri halklarını imha ve sürgün eden Sovyet hükûmetinin ikinci dünya savaşı esnasında işlediği hunharca cinayetin mutassal tarihçesini yaptı ve sovyet tethiş kurbanlarının hatırasını tazim maksadile bir dakikalık sükût duruşunu teklif etti.

Bundan sonra A. Magoma sözü mandat komisyonuna verdi; komisyonun tasdik ve teklif ettiği selâtiyetli delegeler konferans tarafından kabul edildi.

Bununla beraber, mandat komisyonunun teklifi üzerine şöyle bir karar sureti alındı: "Konferans Kafkasya devletleri istiklâlinin kayıtsız şartsız iadesi prensibi üzerinde duran ve konferansa iştiraki kabul eden Ermeni Daşnakşyutun delegasyonunun vaktinde gelmediğine esef eder."

Bunun üzerine, mevcut bulunanlar, halihazır konferansın neticesinde kurulacak olan umumi Kafkasya teşkilâtına Ermeni mümessilliğinin de, yakın gelecekte, gireceği ümidini izhar ettiler.

Bundan sonra, riyaset divanı ve sekreterlik için seçimler yapıldı; konferansın daimi başkanlığına Mehmed Emin Resulzade, başkan vekilliklerine R. Gabasvili ve A. Magoma, sekreterliğe Selim Ağasibay, L. Zurabasvili ve B. Baytugan oybirliğiyle seçildiler.

Daha sonra tahrir ve siyasî komisyonlar seçildi; aşağıdaki şekilde gündem tespit edildi:

I. A. Magoma'nın enformasyon raporu ve diğer enformasyon mahiyette malûmat,

II. Mehmed Emin Resulzade'nin milletlerarası durum ve umumi Kafkasya siyasetinin ana hatları hakkında raporu,

III. R. Gabasvili'nin Hariçte Gürcü Milli Siyasî Merkezinin, bu günkü du-

rumla ilgili olarak, program tezleri hakkında raporu,

IV. Umumi Kafkasya siyasi merkezi çalışma prensiplerinin tayini,

V. "Kafkasya" dergisinin mes'ul müdürü A. Kantemir'in, derginin istikameti, faaliyeti ve umumi Kafkasya basın ve radyo propaganda organlarının teşkil edilmesi hususunda raporu,

VI. Müsterek konferansın beyannamesi ve Bolşevik Aleyhtarı Mücadele Koordinasyon Merkezine olan alâkası metinlerinin hazırlanması.

1- Konferans, A. Magoma'nın, Amerikan Komitesinin, Wiesbaden (7. 11. 51), Rusya Milletlerini Kurtarma Şurası, Münihle Bolşevik Aleyhtarı Mücadele Koordinasyon Merkezi anlaşmalarını imzalayan rus ve diğer teşekküllerin faaliyetleri ve Belorus, Ukrayna, Türkistan ve diğer rus milletleri teşekküllerinin aldıkları pozisyonlar hakkında mutassıl ve esaslı raporunu dinledi.

Bununla ilgili olarak, R. Gabasvili ve diğer delegelerin mütemmim raporları da dinlendikten ve birbirlerine bağlı bir çok meselelerin uzun münakaşası yapıldıktan sonra, karar suretleri alındı.

2- Konferans, Mehmed Emin Resulzade'nin milletlerarası durum hakkındaki raporunu dinledikten ve münakaşasını yaptıktan sonra mezkûr raporun ana hatlarının ve neticelerinin umumi Kafkasya beyannamesinin hazırlanmasında esas olarak alınması kabul edildi; beyannamenin hazırlanması M. E. Resulzade, A. Kantemir, L. Zurabşvili, B. Baytugan ve S. Ağasibay'dan müteşekkil bir tahrir komisyonuna havale edildi.

3- Konferans, bundan sonra, Gürcü delegasyonu başkanı R. Gabasvili'nin raporile, Gürcü delegasyonunun müsterek beyanname projesini dinleyerek müzakeresini yaptı ve beyannameyi hazırlayacak olan komisyona bu rapor ve pro-

jeyi havale ederek, bundan istifade edilmesini karar altına aldı.

Mezkûr tahrir komisyonu tarafından hazırlanan müsterek beyannamenin metni kabul edildi ve bu nüshada neşredilmesine karar verildi.

4- Bundan sonra, günün en mühim meselesini teşkil eden Umumi Kafkasya Merkezinin kurulması meselesi müzakere edildi. Konferansa iştirak eden bütün delegeler, çıkışlar yaparak, dış politika meseleleri ve pratik işlerle meşgul olacak selâhiyetli bir umumi Kafkasya siyasi merkezinin kurulması lüzumunda ısrarla durdular.

Bunun üzerine aşağıdaki esaslar dahilinde, "Kafkasya İstiklâl Komitesi" isminde bir merkezin kurulmasına oybirliğiyle karar verildi: Kafkasya İstiklâl Komitesi her millî seksyonun gösterdiği beşer delegeden teşkil edilmekte, Komitenin icra organı da ikişer mümessil tayin eden Millî Merkezlerden terekkü etmektedir.

5- Bunu müteakip, konferans, "Kafkasya" dergisi mes'ul müdürü A. Kantemir'in derginin faaliyeti ve umum Kafkasya basın ve radyo teşkili hakkındaki raporunu dinledi.

A. Kantemir, konferansı, geçenlerde vefat etmiş olan "Kafkasya"nın kıymetli muharrirlerinden ve Kafkasyanın hürriyet ve istiklâl mücahitlerinden Tambi Elekhoti'nin hatırasını bir dakikalık tazim duruşuyla anmaya davet ettikten sonra, "Kafkasya" dergisine iştirak eden ve bu umumi Kafkasya teşebbüsüne maddî ve manevî yardımda bulunan bütün kimselere tahrir heyeti namına teşekkürlerini bildirdi.

A. Kantemir, idare ettiği derginin ideolojik ve politik istikametine temas ederek, Kafkasya siyaseti ana meseleleri hakkında, "Kafkasya"nın ideolojik hedefleriyle, konferans üyelerinin mütalaa ve kararları arasında tam bir ahekk ve

birlik müşahede edildiğini memnuniyetle kaydetti.

Konferans, A. Kantemir'in raporunu dinledikten sonra aşağıdaki kararları aldı:

a) Konferans, derginin mes'ul müdürüne, tahrir heyetine ve bütün yazarlarına teşekküllerini bildirmekte ve aynı zamanda, derginin mes'ul idaresini devam ettirmesi için A. Kantemir'den rica etmektedir.

b) "Kafkasya" dergisinin Kafkasya milletlerini birleştirmek yolundaki gayretleri halihazır konferansın toplanmasına ve "Kafkasya İstiklâl Komitesi"nin kurulmasına âmil olduğu için, ismine uygun bir ilâve yapılmak suretille müşterek organın naşiri efkârı olmasını temenni etmektedir.

Gündemde bulunan bütün meseleler bittikten sonra, başkan M. E. Resulzade kapanış nutkunda, konferansa iştirak eden bütün delegelerin tam bir anlayış içinde, umumî Kafkasya meseleleri hakkında kararlar almış oldukları bu konferansın ameli karakterini kaydettikten ve Şimali Kafkasya Milli Komitesine konferans teşebbüsünden dolayı teşekkür ettikten sonra, gösterdikleri itimat dolayısıyla bütün delegelere ve başkanlık vazifesinin ifasında kendisine müzaheret gösteren divan üyeleri, A. Mago-ma ile R. Gabasvili'ye şükranlarını bildirdi ve nutkuna şöyle devam etti:

"Umumî Kafkasya Teşkilâtı yaratmak suretiyle Kafkasyalı teşekküllerin müşterek çalışmalarını temellendiren Konferans bu kararıyla çok mühim bir adım attı. Konferansa kabul olunan beyanname ve karar suretlerinde muhtevî bulunan esas fikirler, müşterek yurdumuz Kafkasya'nın istiklâli üzerinde duran bütün Kafkasyalıların maneviyatını, şüphesiz, kuvvetlendirecektir. Kafkasya'nın canlı bütün kuvvetlerini birleştirmek azmini samimiyetle terviç eden Konfe-

rans, ümit eder ki, kurduğu Kafkasya İstiklâl Komitesi, kendisine verilen vazifeyi, şartların müşküllüğüne rağmen, başarıyla ifa eder. Birliğimizin dördüncü rüknünü teşkil eden Ermenistan'ın da yakın bir gelecekte saflarımız arasında yer alacağını umuyoruz. Bunun gibi, millî plâtförmler üzerinde bulunan bütün unsurların alâkadar millî kesimlerde birleşerek vazifesini iyfada, Kafkasya İstiklâl Komitesini destekleyeceklerini bekliyoruz.

Fikir etrafında birleşmenin yalnız bir kuvvet olduğunu takdir eden bizler Kafkasyadaki siyasî millî bütün cereyanların istiklâl tezi üzerine birleşmelerini temine çalışmak vazifesindeyiz.

Umumî Kafkasya hareketinin doğru yolundan, şu veya bu sebeple, inhiraf etmiş bulunan Kafkasyalıları birliğe avdet yolu kapanmamıştır: ayrılığı gerektiren pozisyonun izalesi ve alınan yanlış istikamet düzeltilmesiyle birleşmeğe mani olan sebep de ortadan kalkar. Biz, idealist bütün Kafkasya kuvvetlerini umumî Kafkasya istiklâli ve Kafkasya milletlerinin ittihadı namına birleşmeye davet ediyoruz."

Başkan, konferansı kaparken, delegelere iyi yolculuk temennisinde bulundu ve konferans namına onlardan, yerli bütün savaşçıların selâmlanmasını ve Kafkasya birliği idesinin geniş surette yayınlanmasını rica etti.

Bundan sonra söz alan başkan vekili R. Gabasvili, bütün delegelerin namına başkan M. E. Resulzadeye, konferans çalışmalarının muvaffakiyetle bitmesine imkân veren mükemmel idaresi için teşekkürlerini bildirdi.

Kafkasya politikasının sarîh hallarını çizen, müşterek vatanın halâsi ve istiklâli namına bütün Kafkasyalıların ve Kafkasya teşekküllerinin millî-kurtuluş faaliyetlerinin esaslarını koyan konferans, çalışmalarını işte böylece bitirdi.

Umumî Kafkasya konferansının beyannamesi

Millî Azerbaycan Merkezi, Haricte Gürcüstan Millî-Siyasî Merkezi ve Şimalî Kafkasya Millî Komitesinin selâhiyetli mümessilleri, 1920-21 de Sovyet Rusya (RSFSR) tarafından tecavüze uğrayan ve cebren işgal altına alınan Kafkasya Cumhuriyetlerinin istiklâllerini iade uğrunda mücadelede müşterek faaliyetin esaslarını tespit etmek üzere, 11-16 Aralık 1932 tarihinde Münih'de toplanmışlardır.

Konferansta bütün meseleler hakkında tam bir anlaşma hasıl olmuş ve aşağıdaki esasların ilânına karar verilmiştir:

1. Konferans, milletlerarası durumu dikkatle tahlil ettikten sonra, Kafkasya milletlerinin ruslaştırılmasını hedef tutan Moskof emperyalizminin durmadan arttığını ve müstevliye karşı mukavemelin de şiddetlendiğini göz önünde tutarak, müşterek vatanın halâsı ve Azerbaycan, Ermenistan, Gürcüstan ve Şimalî Kafkasyadan ibaret Kafkasya Cumhuriyetlerinin istiklâllerini kayıtsız ve şartsız iade etmek uğrunda mücadelelerin takviyesine matuf Millî Merkezler faaliyetinin müstacelen birleştirilmesini zarurî adeder.

2. Müşterek millî kurtuluş savaşının muvaffakiyetle sona ermesinden ve Kafkasya Cumhuriyetlerinin hükümlanlık haklarının ihyasından sonra, Konferans bu Cumhuriyetlerin, Kafkasya Konfederasyonu esası üzerine, daha sıkı yaklaşımlarını lüzumlu görür ve bunların Kafkasya muhitlerinde tersini ile haric dünyada intişarını tavsiye eder.

3. Kafkasya Cumhuriyetleri millî davasının milletlerarası meseleler cümlesinden olduğuna hür dünyanın dikkat nazarını celbeden Konferans, şunu da hatırlatır ki: Sovyet Rusyanın saldırış

siyaseti, 1939 da, Lehistan ve Baltık devletlerine vukubulan tecavüzle değil, milletlerarası taslike dahi mazhar bulunan Ukrayna ve Kafkasya Cumhuriyetlerinin 1919 daki istilâları ile başlamıştır.

4. Konferans, Kafkasya milletlerinin, İnsan Hakları Beyannamesindeki ideleri ve, Atlantik Beyannamesi ruhuna uygun, milletlerin hürriyeti prensibini kabul eden bütün modern dünya ile beraber olduğunu teyit eder.

5. Birleşmiş Milletlere hitap eden Konferans, bilhassa Kafkasya milletlerinin gaddarane bir surette mutazarır oldukları milletlerin toptan imhasına nihayet verilmesi için acil tedbirler ittihazını rica eder.

6. Konferans, zikredilen esaslara tevfikân, "Kafkasya İstiklâl Komitesi" adı altında Umumî Kafkasya Merkezi teşkil ve onu aşağıdaki vazifelerle tavsif eder:

a) Kafkasya milletlerinin millî kurtuluş mücadelesini haricte temsil ve umumî sevk idare.

b) Kafkasya milletlerinin kurtuluş hamlelerinden ilham alan Konferans, kendi mevkiini, Şimalî Amerika Birleşik Devletleriyle Batı Avrupa başta olmak üzere, hür dünya tarafında tayin eder ve bolşevizme karşı savaşta mahkûm milletlerin, teveccüh ve yardımlarına ümit bağladıkları, devletlerle milletlerarası teşekküllere faal bir surette yardım göstermesi için, Kafkasya İstiklâl Komitesini vazifelendirir.

c) Aynı surette, Konferans, antibolşevik cepheyi takviye gayesiyle, istiklâllerinin gerçekleşmesi bütün dünyada demokrasi nizamının kurulmasına yardım edecek olan Doğu Avrupa, Türkistan ve başka milletlerin kurtuluş

hamleleriyle kendi faaliyetini koordine etmesini, Kafkasya İstiklâl Komitesine bir vazife olarak verir.

c) Kafkasya milletlerinin, bir millet olarak Ruslara karşı hiç bir husumet beslemediğini ve yalnız rus emperyalizmiyle bolşevizme karşı mücadele ettiğini tasrihe lüzum gören Konferans, istibdat rejiminin çökmesi ile yalnız Kafkasya milletlerinin değil, bizzat Rusyanın da kurtulacağına kanıdır.

Nelice olarak, Kafkasya milletlerinin ızdırap ve mesekkâlerini derinden yaşayan Konferans, Anayurtta, 32 yıldanberi

Münih, 16 Aralık 1952

Sovyet mezalimine mukavemet gösteren Kafkasya evlâtlarını kardeşçe selâmlar ve ızdırapları karşısında hürmetle eğilir; akıttıkları mübarek kanları müşterek kurtuluşumuzun rehnini teşkil eden aziz şehitlerimizi tazimle anar.

Konferansın Riyaset Divanı:

M. E. Resulzade

Milli Azerbaycan Merkezi Reisi

R. Gabaşvili

Hariçteki Gürcüstan Milli-Siyasi

Merkezi Reisi

A. Magoma

Şimalî Kafkasya Millî Komitesi Reisi

Konferansın Bolşevik Aleyhtarı Mücadele Koordinasyon Merkezine alâkası

Sovyet istibdadının yıkılması için Kafkasya teşekküllerinin kat'î mücadele azımlarına tercüman olan Konferans, sabık Rusya İmparatorluğu arazisi dahilinde kurulan Kafkasya Cumhuriyetleri ile diğer devletlerin istiklâllerini iade etmek hakkını tanıyan millî ve milletlerarası bütün teşekküllerle, bu yolda işbirliğini alkışlarla karşılar.

Bu noktadan hareket eden Konferans, 7 Kasım 1951 Wiesbaden anlaşmasında olduğu gibi, Kafkasya Cumhuriyetleri istiklâllerinin kayıtsız ve şartsız iadesi esasını reddeden 16 Ekim 1952 de, Münih'de kurulan "Bolşevik Aleyhtarı Mücadele Koodinasyon Merkezi" ile işbirliği yapmanın imkânsız olduğunu esefle kaydeder.

Bolşevik Aleyhtarı Mücadele Koordinasyon Merkezi, istiklâl hakkını yalnız Baltik devletlerine teşmil etmekle, tarihi hakikatlere karşı ve Kafkasya milletle-

rinin 1918 İstiklâl Beyannamelerinde yer bulan millî iradelerinin tecellisi hâdisesiyle, açıktan açığa tezat haline düşmüştür.

Konferans meçhul ve ad hoc (uydurma) teşekküller namına, Kafkasya Cumhuriyetleri istiklâlinin kayıtsız ve şartsız iadesi hakkını reddeden teşekküllerle Wiesbaden ve Münih'de anlaşma imza eden ve bu suretle millî davayı Rusyanın iç meselesi haline getiren Kafkasyalıların hareketlerini takbih eder.

Konferans, Sovyetler Birliğindeki milletler meselesi ile meşgul olan devlet ve teşekkül mümessillerinin, o cümleden Amerikan Komitesinin, faaliyetlerinde, ifadesini Atlantik Beyannamesinde bulan "milletlerin mukadderatlarını tayinde bizzat selâhiyettar oldukları" hakkını takdir eden asil Amerikan Demokrasisi undesine riayet edeceklerini ümit etmektedir.

Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine çekilen telegraf

Umumî Kafkasya siyasi merkezini kurmak için Münih'te toplanan Kafkasya milletlerinin başta gelen siyasi teşekkülleri mümessillerinin konferansı, Siz Sayın Genel Sekretere müracaatta bulunmakta ve Sovyet hükûmetinin 1944 yılında Kafkasyanın Çeçen-İnguş, Kara-

çay — Balkar bölgeleri halkını topyekûn imha etmesi meselesini Birleşmiş Milletler Genel Asamblesine arz edilmesini için delâletinizi rica etmektedir.

Konferans, aynı zamanda, bu gayri-insani fiilden sonra, Kafkasyadaki tahşişin devam ettiğini arz etmektedir.

Basın toplantısı

Kafkasya konferansı delegeleri, çalışmalarını bitirdikten sonra, Münih'te, "Bayerische Hof" otelinde bir basın toplantısı tertip etmişlerdir.

Toplantıya, Belorusya, Ukrayna, Kazak, Çekoslovakya, Polonya, Baltık devletleri siyasi teşekküllerinin mümessillerinden başka, bu memleketlerin muhacir basın mümessilleri, ecnebi basın mümessilleri ve o cümleden, "Frankfurter Allgemeine" gazetesinden Dr. Weber, "Stuttgarter Zeitung" gazetesinden J. Engelbrecht, Bavyera radyosundan Dr. Wulfis ve Roma radyosundan Dr. Federonschuk iştirak etmişlerdir.

Kalabalık misafir kitlesi büyük salonu baştan başa doldurmuş bulunuyordu. Hususi olarak hazırlanan büyük bir masayı konferans divan heyeti üyeleri: Başkan M. E. Resulzade, Başkan vekilleri R. Gabaşvili ile A. Magoma ve diğer bazı delegeler işgal etmişlerdi.

Başkan M. E. Resulzade, konferans namına, misafirleri selâmladıktan sonra, Kafkasyada devam eden tahşişi ve Sovyet hükûmeti tarafından toptan imha edilen Karaçay-Balkar, Çeçen-İnguş bölgeleri halkının feci akıbeti dolayısıyla

konferansın infial hislerini tebarüz ettirerek, sovyet cinayetinin masum kurbanlarının hatırasını tazim duruşuyla anmak ricasında bulundu.

Bundan sonra, M. E. Resulzade, Kafkasyanın müşterek politika esaslarını ihtiva eden Umumî Kafkasya konferansının beyannamesi, konferansın, Bolşevik Aleyhtarı Mücadele Koordinasyon Merkezi'ne alâkası ve Sovyet hükûmetinin halkları topyekûn imha ve tahşiş siyaseti hakkında Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine çekilen telgrafın metinleri hakkında toplantıya malûmat verdi.

Bunun üzerine bir çok gazetecilerin muhtelif sualleri başkan ve divan riyaseti diğer üyeleri tarafından cevaplandırıldı.

Toplantının resmi kısmı bittikten sonra, misafirler, konferans delegeleri ve diğer bir çok Kafkasyalılar, muhtelif mevzularda ve bilhassa Sovyet hükûmetinin vahşi politikası ile Sovyet emperyalistleri tarafından istilâ edilen muhtelif memleketlerdeki karışık milliyet meselesi mevzuunda, hasbihallerde bulunmuşlardır. Kafkasyalılar verdikleri bütün cevaplarda istiklâl temayüllerini bilhassa tebarüz ettirerek, bunun, iyi kom-

su olarak dostane yaşamak istedikleri Rus halkına karşı her hangi bir düşmanca hareket telâkki edilmemesi lâzım geldiği üzerinde ısrarla durmuşlardır. Aynı haleti ruhiye, delegelerin nutuklarında ve konferansın beyannamesinde serahatle belirtilmiş bulunmaktadır.

Hususî konuşmalarda, Sovyetler Birliğindeki karışık milletler meselesi hakkındaki yanlış malûmatı dolayısıyla çıkmaza saplanan Amerikan Komitesine ve Bolşevik Aleyhtarı Mücadele Koordinasyon Merkeziyle işbirliğine dair bazı meseleler dahi izah ediliyordu.

Kafkasyalılar, Kafkasya Cumhuriyetleri istiklâlinin ihyası hakkını tanıyan her türlü teşekküllerle işbirliği yapmak arzusunu izhar ettiler.

Bu arada Kafkasyalılardan biri şöyle dedi: "Bütün felâket şundadır ki, Amerikan Komitesi halkların bu en tabii taleplerini nazarı itibara almamaktadır."

KAFKASYA KONFERANSI RIYASET DİVANININ TEŞEKKURU

Kafkasya konferansı riyaset divanı bütün konferans üyeleri namına, Basın toplantısına şeref veren teşekküllerin ve Kafkasya milletlerinin haklı davalarına sempati gösteren basın ve radyo mümessillerine en samimi teşekkürünü bildirmektedir.

KAFKASYA KONFERANSININ AKİSLERİ

Hemen hemen bütün Türk matbuatı, "Die Neue Zeitung", "Suddeutsche Zeitung" ve diğer Alman gazeteleri, Ukrayna, Polonya, Çekoslovakya ve diğer mahkûm milletlerin muhacir matbuatı, Alman radyoları, Kafkasya konferansının beyannamesini ve konferansla ilgili olarak yazılar ve haberler neşrederek, Kafkasya istiklâl davasına büyük bir sempati göstermişlerdir.

Ukrayna teşekkülleri ve Amerikan Komitesi

Aralık ayının ortasında, Washington Üniversitesi profesörlerinden Mr. Dobrianskinin (aslen Ukraynalıdır) başkanlığı altında, "Amerikada Ukrayna Kongre Komitesi"nin 4 kişiden mürekkep delegasyonu Münchene gelmiştir. Bu ziyaretten maksat, Avrupadaki Ukrayna siyasi çevreleriyle bilâvasıta temas temin etmek ve a) "Rusya Milletlerini Kurtarma Amerikan Komitesi"nin bolşevizm aleyhtarı aksiyonuna Ukrayna siyasi teşekküllerinin iştiraki, b) Ukrayna siyasi kuvvetlerinin birleşmesi gibi iki mühim mesele hakkında karşılıklı fikir teatisinde bulunmaktır.

Bilindiği gibi, Ukraynalılar, Sovyet Rusya tarafından istilâ edilen Ukrayna ve diğer devletlerin yeniden istiklâle-

rini iade hakkını reddeden Wiesbaden ve München anlaşmaları esasları dahilinde bolşevizme karşı mücadeleye iştirak etmeleri hususunda "Amerikan Komitesi"nin vâki davetine menfi vaziyet almışlardır.

Anlaşıldığına göre, Ukrayna aslından Amerikalıların en büyük teşekkülü tarafından gönderilen delegasyonunun München ziyareti, yukarıda mevzubahs vaziyetten ileri gelmekte ve Ukrayna siyasi emigrasyon teşekküllerinin "Amerikan Komitesi" ile işbirliği temin etmek için bir hal çaresi aramakla alâkadardır.

Delegasyon, muhtelif Ukrayna teşekkülleri ile ayrı ayrı görüşmeler yaptıktan sonra, bütün teşekküllerin mümessilleriyle genel toplantılar tertip etmiştir.

Aynı zamanda, Dr. Baran'ın başkanı bulunduğu "Ukrayna Millî Konseyi" ile yapılan müzakerelerde, D. Andriyevski "Bolşevik Aleyhtarı Mücadele Koordinasyon Merkezi" ile neden teşriki mesai etmek imkânı olmadığını mufassal raporunda sebepleriyle izah etmiştir.

Bu toplantı ve müzakerelerde, "Bolşevik Aleyhtarı Mücadele Koordinasyon Merkezi" (BAMKM) ile işbirliği meselesi hakkında, bütün Ukrayna siyasi teşekkülleri mümessillerinin tam bir fikir birliği halinde bulundukları tavazzuh etmiş ve bütün Ukrayna siyasi teşekküllerinin müşterek görüşünü formüle etmek için bir "Muvakkat Çalışma Komisyonu" teşekkül etmiştir.

Bu komisyon tarafından hazırlanan ve aşağıya dercedilen vesikanın metninden anlaşılıyor ki, istisnasız bütün Ukrayna teşekkülleri (BAMKM)nin siyasi programını ve teşkilât prensiplerini ittifakla reddetmekte ve aynı zamanda muayyen ihzafi şartlarla — Ukrayna ve diğer milletlerin istiklallerinin yeniden kurulma hakkının tanınması ve bütün milletlere müsavî muamele yapılması şartlarıyla — Amerikan bolşevik aleyhtarı çevrelerle sıkı işbirliği yapılmasının çok zarurî olduğunu addetmektedirler.

Avrupadaki Ukrayna siyasi teşekkülleri mümessilleri ile Amerikadaki Ukrayna Kongre Komitesi delegeleri arasındaki müzakerelere, mesele Münhte halledilemeyeceği için, Amerikada da devam edileceğine şüphe yoktur.

Başka memleketlerdeki Ukraynalılarla da temas tesis etmek maksadile, Amerikadaki Ukrayna Kongre Komitesi delegasyonu Roma, Paris ve Londra'yı da ziyaret edecektir.

Bu arada, Amerikalı Ukrayna delegelerinden Mr. Yarema ile Mr. Galicin, Kafkasyalıların Konferans münasebetiyle tertip eyledikleri Basın toplantısına da iştirak etmişlerdir.

Muvakkat Çalışma Komisyonu'nun hazırladığı ve başta Ukrayna Millî Konseyi

olmak üzere on Ukrayna siyasi teşekkülü tarafından imzalanan beyannamenin metnini aşağıya dercediyoruz:

Beyanname

Avrupada bulunan Ukrayna siyasi müessese ve teşekküllerinin mümessilleri, 19 20 Aralık 1932 tarihinde, Münhte toplanarak, "Amerikadaki Ukrayna Kongresi" delegasyonunun, "Rusya Milletlerini Kurtarma Amerikan Komitesi" ile Ukraynalıların işbirliği meselesi hakkındaki izahatını dinlemişlerdir. Mesele etraflıca müzakere edildikten sonra, yukarıda adı geçen Ukrayna mümessilleri 27 Aralıkta tekrar toplanarak, Ukrayna Millî Konseyi İcra Komitesi, Hariçte Genel Ukrayna Kurtuluş Konseyi Mümessillliği, Getmanlılar Birliği, Ukrayna Milliyetçileri Teşekkülü Hariçteki Kısmı, Ukrayna Milliyetçiler Teşekkülü, Ukrayna Topraklarının Birliği Teşekkülü, Ukrayna İhtilâl-Demokrat Partisi, Ukrayna Sosyalist Partisi, Ukrayna Millî Demokrat Birliği, Ukrayna Millî Devlet Birliği müessese ve teşekkülleri namına, mevzu bahis mesele hakkında Ukrayna politikasının takip edeceği istikameti aşağıda belirtmişlerdir:

1. — Ukrayna siyasi kuvvetlerinin, muhtelif Amerikan çevreleriyle, muayyen siyasi plâtförmler üzerinde kurulan bolşevizmle karşı mücadele sahasında işbirliği yapmaları, gerek Ukrayna kurtuluş temayülleri ve gerekse genel antibolşevik mücadele için zarurîdir. Bundan ötürü, yukarıda adı geçen Ukrayna siyasi müessese ve teşekkülleri, muayyen ihzafi şartlarla, Amerikan bolşevik aleyhtarı çevreleriyle müştereken, bolşevizm ve rus emperyalizmine karşı mücadeleye hazır olduklarını bildirirler.

2. — "Rusya Milletlerini kurtarma Amerikan Komitesi"nin yardımıyla kurulan, sözde "Bolşevik Aleyhtarı Müca-

dele Koordinasyon Merkezi'nin siyasi programı ve teşkilât prensipleri esasları dahilinde Amerikan çevreleriyle teşriki mesai etmeğe imkân olmadığını adigeçen Ukrayna teşekkülleri beyan ederler. Çünkü, "Bolşevik Aleyhtarı Mücadele Koordinasyon Merkezi", Atlantik Pakti ve Birleşmiş Milletler Kurulu ana prensiplerini reddetmekte ve milletlerin müsavat hakkını tanımamaktadır. Açıkça rus emperyalizmi hedefini güden ve Ukrayna milleti dahil, esir milletlerin, istiklallerini yeniden ihya etmek hakkını tanımayan Rus siyasi partilerinin üstünlüğü kabul ve tasdik edilmektedir. Bu görüş Ukrayna kurtuluş hamlelerine ve genel antibolşevik mücadeleye zararlıdır. Çünkü amelî olarak bu görüş:

a) Ukrayna ve diğer gayri-rus milletlerin ileride de zulüm görmesi pahasına rus emperyalizminin muhafazası hedefini gütmektedir;

b) Sovyetler Birliği dahilinde bolşevizm karşı mücadelesinin en kuvvetli ve en aktif faktörünü teşkil eden gayri-rus milletlerin, istiklalleri için yaptıkları millî-kurtuluş hareketlerini manen ve siyaseten zayıflatmak gayesini takip etmektedir;

c) Amerika Birleşik Devletlerinin siyasetini yanlış yola — rus emperyalizmine yardım yoluna — sevk etmekte ve millî-kurtuluş kuvvetlerinin Amerikan bolşevik aleyhtarı çevreleriyle işbirliği yapmalarını imkânsız kılmaktadır;

ç) Amerikan maddi ve manevî yardımını, Moskova esiri milletlerin bolşevizm karşı istiklalleri için yaptıkları mücadeleyi baltalamak için istifade etmek gayesini gütmektedir.

"Bolşevik Aleyhtarı Mücadele Koordinasyon Merkezi'nin, yukarıda işaret edilen esas programı, Ukrayna teşekküllerinin bu Kurula iştirak etmelerini temin maksadıyla yapılacak ıslâhatı imkânsız kılmaktadır. Buna göre bu yolda alınacak bütün tedbirler hiç bir faide

temin etmeyecektir. İleride bu görüşün tamamen reddi taktirinde, bolşevizm karşı müşterek mücadele cephesinin kurulmasına imkân hasıl olacaktır.

3. — Ukrayna siyaset adamları, ancak aşağıdaki şartlar kabul edildiği taktirde, muhtelif Amerikan antibolşevik çevrelerinin çalışmalarına iştirak edebilirler:

a) Ukrayna ve Moskova mahkûmı diğer milletlerin istiklâl davalarına karşı müspet vaziyet alınmalıdır. Bolşevik aleyhtarı genelcephesine iştirak eden her millî teşekkül, bütün milletlerin, etnoğrafik hudutları içinde, istiklalleri için yaptıkları kurtuluş mücadelelerine hürmet etmek mecburiyetindedirler ve bu mücadeleye mani olmamalıdır. Bu müşterek cepheye, ancak, bu esasları tanıyan ve kendi faaliyetlerinde bu esaslara müzaheret etmeyi kabul eden rus kuvvetleri iştirak edebilirler;

b) Her millî teşekkül, kurtuluş politikasının bütün sahalarında, faaliyetlerinde tamamen serbesttir. Millî teşekküller arasındaki işbirliği, genel idare şeklinde olmayup, koordinasyon şeklinde tahakkuk ettirilir;

c) Millî teşekküller arasındaki işbirliği her teşekkülün haiz olduğu müsavî rey prensibi üzerinde kurulmaktadır. (Birleşmiş Milletler Kurulunda cari olan müsavî rey prensibi);

ç) Her millî teşekkül mensup olduğu milletin siyasi muhaceretinin hakikî ve sayanı dikkat mûmussilleriyle temsil edilmelidir.

4. — Amerikan Bolşevik aleyhtarı çevreleri, yukarıda kaydedilen ihzarî şartları kabul ve tatbik ettikleri taktirde, bolşevik aleyhtarı genel cephesini kuvvetlendirmek imkânını bulurlar.

Bu, aynı zamanda, gerek Sovyetler Birliği esir milletleri ve gerekse geçenlerde esir edilen sözde peyk memleketleri halklarının müşterek bolşevik aleyhtarı mücadele cephesinin muvaffakiyetle çalışmasına imkân verir.

MUHTELİF HABERLER

DOĞU ALMANYADAN FIRARLAR

Batı Almanya bakanlarından J. Kaiser, Berlin'de, "Doğu Siyasi Mülteciler Birliği" toplantısında, Noel münasebetiyle söylediği nutukta, 1952 yılı zarfında 133.000 den fazla kimsenin Doğu Almanya'dan Batı Almanya'ya iltica ettiğini açıklamıştır. Doğu Almanya'da tethişin artması dolayısıyla iltica eden kimselerin sayısı her gün biraz daha artmaktadır. 1952 yılı başlarında iltica edenlerin sayısı vasatı olarak ayda 10.000 kişiden ibaret olduğu halde, son aylarda bu vasatı 18.000 adede yükselmiştir. Yalnız Noel bayramı arife günü Batı Berline 1000 kişi iltica etmiştir.

Yalnız bu olay Sovyet Propaganda-sının "Halk demokrasisi" memleketlerindeki "mesut ve müreffeh hayat" hakkındaki yalanlarını bütün çıplaklığıyla meydana koymaktadır. İltica edenlerin arasında Kızıl Almanyanın sözde Halk polisi ve hükümet memurlarının kabarık bir yekün teşkil etmesi bilhassa calibi dikkattir.

KATYN CİNAYETİNİN MESULU SOVYET HÜKÜMETİDİR

Katyn ormanlarında 15.000 Polonyalı subayın katli hâdisesi hakkında tahkikatla bulunan Amerikan Kongresi özel komisyonu, kitle halinde cinayet işlediğinden dolayı, Sovyetler Birliğinin milletlerarası mahkeme huzuruna celbedilmesi lâzım geldiği hususunda Kongreye bir rapor vermiştir.

Komisyon, bir çok şahitler dinledikten ve bu korkunç cinayete ait bir hayli vesika tetkik ettikten sonra, bu cinayet failinin Sovyetler Birliği olduğu kanaatine varmıştır.

Komisyonun verdiği raporda, Korede de aynı cinayetlerin vukubulduğu yazılmakta ve bu hususun tahkiki, için, özel bir komisyonun kurulması teklif edilmektedir.

BOLŞEVİK ALEYHTARI MUCADELE KOORDİNASYON MERKEZİNDE

"Rusya Hürriyeti İçin Mücadele Birliği" tarafından Bolşevik Aleyhtarı Mücadele Koordinasyon Merkezi BAMKM İcra bürosu üyeliği vazifesinde bulunan Prof. A. Bogdanov (Sogolov), Türkistan Komitesi (Türkeli) başkanı K. Kanatbay ve Tatar-Başkırlık Birliği başkanı A. Feyzulin muhtelif sebeplerden dolayı (BAMKM) den ayrılmışlardır.

Bazı kimseler bunu siyasi sebeplerle izah etmekte, diğer bazıları da ayrılmalarının veya işten el çektilerinin bir takım suiistimaller ve ihtilâslardan dolayı vukubulduğunu ileri sürmektedirler.

Rivayete göre, K. Kanatbay ortadan kaybolmuştur.

Bilindiği gibi, K. Kanatbay ve A. Feyzulin bizzat kendileri tarafından kurulan "İşekküller" namına (BAMKM) ne katılmış bulunuyorlardı.

İRAN MECLİSİNDE RUS CASUSLUK MESELESİ

Tebriz özel muhabirimizin bildirdiğine göre, İran Meclisinin 15 Aralık oturumunda sağcı mebuslardan Zülfükari, verdiği beyanatta, Sovyetler tarafından Hazar denizinde işletilen Balık Avcılığı Kumpanyasının Sovyet casus yatağından başka bir şey olmadığını söylemiştir.

Zülfükari mezkûr Sovyet şirketinin bilhassa Kuzey İranda faaliyet göster-

mekte olduğunu ve İran komünistlerine maddi ve manevi yardımlarda bulunduğunu ilâve etmiştir.

Aynı mebus bu açıklamayı vatani bir borç telâkki ettiğini söylemiş ve vatanının kızıl tehlikeden siyaneti için, Sovyet şirketinin derhal tasfiyesi lâzım geldiği üzerinde durmuştur.

İSTANBULDA İSLÂM KONGRESİ

İstanbulda intişar eden 23. 11. 1952 tarihli "Yeni Sabah" gazetesi, 1953 yılı İslâm Kongresinin İstanbulda toplanacağı haberini neşretmiştir. Kongrede, bundan evvelki kongre kararlarının neticeleri gözden geçirilecek ve müslüman memleketlerin hayat seviyesinin yükselmesi için bu memleketler arasında kültürel ve ekonomik münasebetlerin tanzimi hakkında mühim kararlar alınacaktır.

Kongreye, Pakistan, Endonezya, Formoza ve Cenubi Asyadaki diğer Müslüman devletler mümessilleriyle, Arap yarım adası, Orta Doğu ve Afrikadaki Müslüman devletler mümessilleri iştirak edeceklerdir.

SOVYETLER BİRLİĞİNDE MECBURİ İŞ KAMPLARI

Amerika Birleşik Devletleri, Birleşmiş Milletler özel komitesine, Sovyet mecburi iş kamplarının hemen hemen bütün tarihçesini ihtiva eden yeni vesikalar ibraz etmiştir. Bu kamplardan yeni kurtulan bazı kimselerin şahadetine göre adigeçen kamplarda hayat şartları son yıllarda biraz düzelmiştir.

Merhametsiz gece tevkifleri, hiç bir esasa dayanmayan ithamlar, manevi ve bedeni işkenceler, tevkif edilenleri hayvan vagonlarında istif edilmiş bir şekilde uzun mesafelere götürmeler ve fena gıda ile uzun saatlerle çalıştırmalar gibi ilk "temizlik" lerde tatbik edilen gad-

dar metotlar muhafaza edilmekle beraber, şimdi, açlıktan ölmemek için kâfi miktarda gıda ve soğuktan donmamak için iyi kötü elbise verilmektedir. Mesken meselesi de az çok yoluna girmiştir.

Bu değişiklik iki sebeple izah edilmektedir: evvelâ, Sovyet ekonomisinin büyük miktarda bedava işçiye ihtiyacı vardır; eskiden olduğu gibi işçilerin kitlesinde açlıktan ölmeleri şimdilik Sovyetlerin işine gelmiyor. Saniiyen, Birleşmiş Milletler Kurulu ve hür dünya işçi teşekküllerinin mecburi iş şartlarını tetkik etmek için yaptıkları müteaddit teşebbüsler, dünya efkârı umumiyesinin dikkat nazarlarını, mevkufların tahammülsüz şartlar içinde yaşadıkları Sovyetler Birliği mecburi iş kamplarına çevirdi. Bu keyfiyet, Sovyetleri, kamplardaki rejimi hafifletmeğe icbar etti.

Amerika Birleşik Devletleri tarafından toplanan vesikalar arasında, Alman harp esirlerinin ve Astrahan bölgesinde muhtelif iki kampa çalışmış bulunan bir sovyet vatandaşının ifadeleri de vardır.

ASYA SOSYALİSTLERİNİN KONGRESİ

1953 yılı Ocak ayında, Rangun'da (Birmanya), Asya memleketleri Sosyalist partilerinin kongresi vukubulacaktır. Bu kongrede milletlerarası siyasi vaziyet müzakere edilecek ve Asya memleketleri Sosyalist partilerinin müsterek hattı hareketleri tespit edilecektir. Rivayete göre iki siyasi ve iktisadi sistemin — kızıl totalitarizm ve demokrat-kapitalist sistemlerinin — arasında vâsât bir hat takip olunacaktır.

Bu kongreye Batı dünya sosyalist çevreleri büyük ehemmiyet atfetmektedirler. Bu, İngiliz sosyalistlerinin lideri Mr. Attlee'nin bu kongreye iştirak etmeğe karar verdiğiinden belli olmaktadır.

PEYK MEMLEKETLERİN "TEMİZLİK" KURBANLARI

İstanbulda intişar eden "Cumhuriyet" gazetesinin 8/12/1952 tarihli nüshası Anadolu Ajansının Londradan verdiği şu haberi neşretmiştir:

"Resmî statistiğe göre, 1948 yılından bugüne kadar, Doğu Avrupa peyk memleketlerinde yapılan "temizlikler" neticesinde, bu memleketlerin Komünist

partilerinden tardedilen ve muhtelif cezalara çarptırılan komünistlerin sayısı 2,5 milyon kişiye balığ olmuştur. 100 binlerce kimse muhtelif yerlere sürgün edilmiş ve 150 bin kadarı da hapishanelere atılmıştır.

Kominform'un birinci kongresine iştirak etmiş olan 14 komünist lider "temizliğe" uğramış ve hiç bir iz bırakmadan ortadan kaybolmuştur.

Azerbaycan gecesi

(Ankaradan yazılıyor)

Aralık ayının 14'ünde Ankara Ordu Evinde Azerbaycan Kültür Derneğinin teşebbüsüyle artık burada bir gelenek haline gelmiş bulunan bir Azerbaycan Gecesi tertip edildi. Her defa olduğu gibi bu defa da Gece büyük bir ilgi ile karşılandı. Baştanbaşa millî Azerbaycan renkleriyle (mavi-kırmızı-yeşil) süslenen salon Başkent'in seçkin şahsiyetleriyle dolmuş bulunuyordu. 400 ü aşan güzide davetliler arasında Mebuslar, generaller, bakanlıklar, bankalar ve iktisadî devlet teşekkülleri ileri gelenleri vardı.

Toplantıyı kısa "hoş geldiniz" nutku ile açan başkan vekili Vahap Yurtsever, Derneğin asıl gayesinin Azerbaycan Türkleri ile Türkiye Türkleri arasındaki kültür münasebetlerini kuvvetlendirmek olduğunu belirterek, bu maksada sempatiyelerini teyit için gelen misafirlere Dernek kültür heyetinin candan teşekkürlerini, alkışlar içinde, beyan etti.

Gecenin çok canlı geçen müzik kısmı

büyük bir başarıyla icra edildi. Azerbaycan opera ve operetlerinden çalınan türlü müziklerle ses sanatkarı İsrail Azerî tarafından okunan ariyalar her kesin hayranlığını mucip oldu. Diğer Kafkasya sanatkarı Mehmet Atalık'ın "Şamil" dansı ise gecenin en büyük bir başarısını teşkil etti. Millî kıyafetlerle çiftler tarafından oynanan Azerbaycan raksları ise geceye ayrı bir güzellik verdi.

Çok samimi bir hava içinde Geceye Amerikalıların kalabalık bir şekilde iştirakleri ve danslara kendilerine has bir samimiyetle iştirak ettikleri ayrı bir özellik verdi; bunlardan birinin cuşe gelerek millî Azerbaycan raksını taklide kalkması ve bunda muvaffak olması umumî heyecanı celbetti; iyi bir Amerikan Azerbaycan tanışmasına vesile oldu.

Büyük bir samimiyet içinde misafirler sabaha kadar eğlendiler ve en iyi intibahlarla ayrıldılar.

"KAFKASYA" DERGİSİ, BUTUN OKUYUCULARINA VE KAFKASYANIN KURTULUŞ DAVASINA SEMPATİ GÖSTEREN BUTUN DOSTLARINA, YENİ YIL MUNASEBETİYLE EN SAMİMİ TEMENNİLERİNİ SUNAR.